ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 14ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1995

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ

Ἀφιέρωμα εἰς τὴν 1900ὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΜΑΡΚΟΥ Α. ΣΙΩΤΟΥ

Ἡ παροῦσα ὁμιλία ἀφιεροῦται εἰς τὴν μεγάλην ἐπέτειον τῆς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος συμπληρώσεως 1900 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, καθ' ὑπαγόρευσιν διπλοῦ χρέους μου λόγῳ εἰδικότητος. Πρῶτον, τοῦ χρέους μου πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην ἐπέτειον, καὶ δεύτερον, πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν ἵδρυμα τῆς χώρας, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀδιάφορον ἔναντι τῆς μεγάλης ταύτης ἐπετείου, κατόπιν μάλιστα τῶν γενομένων πολλαπλῶν πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων.

Τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας μου «Μυστήρια καὶ Ἀποκαλύψεις κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην» ἀναφέρεται εἰς τὰ οὐσιαστικώτερα κεφάλαια τῆς χριστιανικῆς δογματικῆς διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὰ χρονικὰ πλαίσια τῆς παρούσης ὁμιλίας. Διὸ καὶ θὰ περιορισθῶ κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς ἀναφορὰς μόνον ἐκείνων τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα καθιστοῦν περισσότερον κατανοητὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἀμφότεραι αἱ λέξεις καὶ μάλιστα ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς αὐτῶν «Μυστήρια» καὶ «Ἀποκαλύψεις» χρησιμοποιοῦνται γενικώτερον ἀκόμη καὶ

σήμερον ὡς τεχνικοὶ ὅροι πολλῶν θρησκειῶν[1], διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης[2], πρὸς δήλωσιν διαφαινομένων ὑπ' αὐτῶν θεμάτων ἢ καὶ πραγμάτων, πλὴν ὅμως μὴ κατανοουμένων. Οἱ δύο οὗτοι ὅροι ἔχουν ἄμεσον σχέσιν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, ἀμφότεροι δὲ ἀναφέρονται εἰς τὰ ἄγνωστα καὶ ἀπερινόητα θέματα τοῦ Σύμπαντος, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ὁποίων, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει» (Μετὰ τὰ Φυσικὰ Α' 980 α' 21).

Α'. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

1) *Ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «Μυστήριον» εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην.*

Ἡ λέξις «Μυστήριον» ἀπαντᾷ 28 φορὰς εἰς δέκα μόνον ἐκ τῶν 27 βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, χρησιμοποιεῖται δὲ ἀποκλειστικῶς ὡς τεχνικὸς θεολογικὸς ὅρος, πρὸς δήλωσιν δηλαδὴ πάντων τῶν ἀγνώστων θεμάτων τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀπόλυτον ἀξίαν διὰ τὴν προσωπικὴν ἀπολύτρωσιν κάθε Χριστιανοῦ ἀπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ[3].

---

1. Ὅρα Friedrich Heiler, Die Religionen der Menschheit in Vergangenheit und Gegenwart. «Reclam Verlag», Stuttgart 1959, 446-470. 781-783. G. van der Leeuw, Phänomenologie der Religion, Tübingen 1933, 341-349. Rudolf Otto, Das Heilige. 23-25. Aufl. München 1936, 13-17. Ὁ ὅρος «μυστήριον» ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸ Χριστοῦ πρὸς δήλωσιν τῶν εἰδικῶν εἰδωλολατρικῶν ἐκείνων τελετῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον μυστικὸν χαρακτῆρα διὰ τὰ πλήθη, κατὰ κανόνα δὲ ὀργιαστικόν, πρὸς τιμὴν ὡρισμένων θεοτήτων, ὡς τοῦ Διονύσου, τὰ Διονύσια, τῆς Δήμητρος καὶ τῆς θυγατρός της Περσεφόνης, τὰ Ἐλευσίνια, τῆς Ἀφροδίτης, τὰ Ἀφροδίσια, τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, τὰ Καβείρια, κ.ἄ. Ὅρα Martin Nilsson, Geschichte der Griechischen Religionen, München 1950, Band 2, 85-95. Τὸν ὀργιαστικὸν χαρακτῆρα τῶν μυστηρίων τούτων ὑπαινίσσεται χαρακτηριστικῶς τὸ χωρίον τῆς Σοφίας Σολομῶντος 14, 12· «Ἀρχὴ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων». Πρβλ. H. Leisegang, Die Gnosis. 3. Aufl. Stuttgart 1941, 186-195: Die Barbelomystiker.

2. Πρβλ. Rudolf Eisler, Wörterbuch der Philosophischen Begriffe. 4. Aufl. Berlin 1929, Band 2, 194. s. v. «Mystik». Eduard Spranger, Der unbekannte Gott, Stuttgart 1953. Wilhelm Goez, Naturwissenschaft und Evangelium, Heidelberg 1954, 5-26. Rudolf Liebig, Die andere Offenbarung, Augsburg 1966, 105-114.

3. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην χρησιμοποιεῖται μόνον ὡς χριστιανικὸς θεολογικὸς ὅρος ἡ λέξις «Μυστήριον»· α) ὑπὸ τῶν τριῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου (13,11), Μάρκου (4, 11) καὶ Λουκᾶ (8, 16) ὑπὸ τὴν στερεότυπον διατύπωσιν· «ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται». Ὡς γνωστόν, ἡ διατύπωσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενομένην ἀνακεφαλαίωσιν τῆς παραβολῆς τοῦ Σπορέως· β) ὑπὸ τοῦ Ἀποστό-

Οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης, οἱ χρησιμοποιοῦντες μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τὸν ὅρον «Μυστήριον» πρωτοτυποῦν ὄντως, καθόσον ἡ ἔννοια αὕτη δὲν ἀπαντᾷ

λου Παύλου 20 φοράς, Ρωμ. 1, 25.16, 25. 1 Κορ. 2, 1 (παρατηρεῖται ἐνταῦθα, ὅτι μερικοὶ κώδικες ἔχουν ἀντὶ τῆς λέξεως «μυστήριον» τὴν γραφὴν «μαρτύριον»), 2,7. 4,1. 13,2. 14,2. 15, 51. Ἐφεσ. 1,9. 3, 4. 5, 32. 6, 19. Κολ. 1, 26-27. 2,2. 4,3. 2 Θεσ. 2,7. 1 Τιμ. 3, 9· γ) ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου τετράκις εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως (1,20. 10,7. 17, 5 καὶ 7). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χρησιμοποιεῖ ἅπαξ καὶ τὸ ρῆμα «μυεῖσθαι» (Φιλιπ. 4, 12), μὲ τὴν αὐτὴν ὡσαύτως ἔννοιαν. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως «Μυστήριον» καθιστᾷ ἀπολύτως σαφῆ τὴν χρῆσίν της ὡς θρησκειολογικοῦ ἅμα καὶ ὡς χριστιανικοῦ θεολογικοῦ τεχνικοῦ ὅρου. Διὸ καὶ ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἔχει κοινὴν γραμματικὴν ρίζαν ἐξ ἴσου πρὸς τὰ ρήματα «μύω» καὶ «μυῶ», ὡς καὶ πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν «μῦθος». Ὅρα. Georg Curtius, Grundzüge der Griechischen Etymologie. 4. Aufl. Leipzig 1873, 338. Πρβλ. Stälin, Mythos, παρὰ Gerhard Kittel's, Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart 1942, Bd. 4, 769-803. G. van der Leeuw, μν. ἔργ. 389-394. Rudolf Eisler, μν. ἔργ. 195-197. Martin P. Nilsson, μν. ἔργ. Dritte Aufl. München 1967, I. Band, 13-35: «Die Mythologie». Τὸ ρῆμα «μύω» σημαίνει κλείω τὸ στόμα, διὰ νὰ μὴ ἀνακοινώσω, ὅσα εἶναι ἄρρητα καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀνακοινωθοῦν. Κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην, «Μυστήρια δὲ ἐκλήθη παρὰ τὸ τοὺς ἀκούοντας μύειν τὸ στόμα καὶ μηδὲν ταῦτα ἐξηγεῖσθαι» (Βάτραχοι 456-459). Τὸ αὐτὸ ρῆμα σημαίνει κατ' ἐπέκτασιν τὸ κλείσιμον καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐντονωτέρας περισυλλογῆς, τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν παθητικὴν τρόπον τινὰ βίωσιν τῶν μυστικῶς δρωμένων ὑπὸ τῶν εἰδικῶν «Μυσταγωγῶν» τελετουργιῶν τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων.— Τὸ ρῆμα «μυῶ», ὡς καὶ τὰ παράγωγα αὐτοῦ «Μυσταγωγία», «Μυσταγωγός», «Μύστης» κ.λπ. ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς δήλωσιν τῆς «μυήσεως» τῶν «μυουμένων» εἰς τὰς τελετὰς καὶ τὰ δρώμενα τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων.— Πάντως ἡ ἐπιστήμη τῆς «Μυθολογίας» διερευνᾷ τὴν εὐρυτέραν χρῆσιν τοῦ ὅρου «Μῦθος». Εἶναι δὲ ὁ σχηματισμὸς τῆς λέξεως ταύτης, ἡ χρῆσις αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ εὐρύτης τῶν δι' αὐτῆς ἐκφραζομένων ἐννοιῶν, ἐπίτευγμα τῆς μεταφυσικῆς ἀνησυχίας τῆς καθαρᾶς ἑλληνικῆς διανοήσεως. Πρβλ. Wilhelm Nestle, Vom Mythos zum Logos. Die Selbstentfaltung des griechischen Denkens vom Homer bis auf die Sophistik und Sokrates. Zweite Aufl. Stuttgart 1942. Τοῦ αὐτοῦ, Griechische Geistesgeschichte vom Homer bis Lukian in ihrer Entfaltung vom mythischen zum rationalen Denken dargestellt, Stuttgart 1944. Ernst Steinbach, Mythos und Geschichte, Tübingen 1951. Ὡς ὑπεγράμμισεν ὁ Günther Bornkamm, (ὅρα τὸ ἄρθρον αὐτοῦ «Μυστήριον» παρὰ G. Kittel's, μν. ἔργ. 4, 815, 22), ὑπάρχει οὐσιαστικὴ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου «Μῦθος» τῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Φιλοσόφων καὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐξέφραζεν ὁ αὐτὸς ὅρος εἰς τὴν φρασεολογίαν τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων. Κατὰ τὸν ἐρευνητὴν τοῦτον, οἱ Ἕλληνες Φιλόσοφοι ἐχρησιμοποίουν τὴν λέξιν «μῦθος», διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν προσπάθειάν των προσεγγίσεως, διὰ καθαρῶς μεταφυσικῶν στοχασμῶν, τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ νοήματος τῶν διαφαινομένων ὄπισθεν τῶν φυσικῶν ὄντων τοῦ σύμπαντος τῶν ἄλλως ἀπροσίτων μυστηρίων αὐτοῦ. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην, ἡ αὐτὴ λέξις «μῦθος» ἐδήλου εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ τελετουργικοῦ τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων τὴν δεδομένην δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διδασκαλίαν καὶ

οὔτε εἰς τὰ κείμενα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς ἑλληνιστικῆς γραμματείας[4], ὡς εἶναι αὐτονόητον, οὔτε εἰς τὰ κείμενα τῶν δύο ἑλληνικῶν μεταφράσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα δηλαδὴ Ἑρμηνευτῶν καὶ τῆς τοῦ Θεοδοτίωνος[5]. Ἡ πρώτη ἀσφαλῶς ἐμφάνισις τῆς καθαρᾶς χριστιανικῆς θεολογικῆς ἐννοίας ταύτης τοῦ ὅρου «Μυστήριον» ἔγινε διὰ τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, γεγονὸς ὅπερ ἐνισχύεται ὑπὲρ ἐπαρκῶς διὰ τῆς χρήσεως καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν πρώτων

πίστιν τῶν μετεχόντων εἰς αὐτά. Τὴν ὑπόθεσιν δηλαδὴ τῆς προσωπικῆς ἑκάστου βιώσεως τῶν ἀρρήτων δρωμένων ὑπὸ τῶν μετεχόντων εἰς αὐτὰ τὰ Μυστήρια. Ὡς γνωστόν, οἱ Νεοπλατωνικοὶ συνεσχέτισαν ἀμφοτέρας τὰς περὶ τοῦ «Μύθου» ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Φιλοσόφων καὶ τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων, οὕτω γενόμενοι εἰσηγηταὶ καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ «χριστιανικοῦ Μυστικισμοῦ» τῶν πρώτων χριστιανῶν Πατέρων τῆς «Μυστικῆς Θεολογίας». Πρβλ. Rudolf Eisler, μν. ἔργ. 2, 239-240. Martin P. Nilsson, μν. ἔργ. 2, 412-447. G. Bornkamm, παρὰ G. Kittel's, μν. ἔργ. 4, 810-820.

4. Ἡ χρῆσις τοῦ οὐσιαστικοῦ «Μυστήριον», καὶ τοῦ ρήματος «μύω» παρουσιάζεται λίαν περιωρισμένη εἰς τοὺς κλασικοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς. Ὁ Πλάτων λ.χ. χρησιμοποιεῖ τὸν πληθυντικὸν «τὰ Μυστήρια» δύο μόνον φορὰς (Μενέξενος 76 Ε'. Θεαίτητος 156 Α), ἑπτάκις δὲ καὶ τὸ ρῆμα «μυέω-μυῶ». Ὁ Ἀριστοτέλης χρησιμοποιεῖ ἐπίσης τὸν πληθυντικὸν «Μυστήρια» ἅπαξ μόνον (Τέχνης Ρητορικῆς Β' 24, 1401 α' 14), ὡς καὶ τὸ ἐπίθετον «τὰ μυστικὰ» (Ἠθικὰ Νικομάχια Γ' 2, 1111 α' 10). Ὁ Ἀριστοφάνης (Βάτραχοι 456) δίδει καὶ τὸν ὁρισμόν· «Μυστήρια δὲ ἐκλήθη παρὰ τὸ τοὺς ἀκούοντας μύειν τὸ στόμα καὶ μηδενὶ ταῦτα ἐξηγεῖσθαι». Οἱ Προσωκρατικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀγνοοῦν πλήρως τὰς λέξεις. Ὁ ἀλεξανδριανὸς Φιλόσοφος Φίλων χρησιμοποιεῖ 14 φορὰς τὸν ὅρον «Μυστήρια», ἀναφερόμενος, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, εἰς τὰς μυστικὰς τελετουργίας τῶν εἰδωλολατρικῶν Μυστηρίων. Τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασιν τοῦ Πλάτωνος (Γοργίας 497 C') ὅρα Φίλωνος, Περὶ Γενέσεως Ἄβελ καὶ ὧν αὐτός τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κάϊν ἱερουργοῦσι 16, ἔκδοσιν Philonis Alexandrini Opera quae supersunt edidit Leopoldus Cohn et Paulus Wendland, Berolini 1891, vo. 1, 127, 2. 132, 3 καὶ 215, 24. Πρβλ. καὶ vol. VII, pars II «Indices ad Philonis Alexandrini Opera, composuit Ioannes Leisegang, Berolini 1930, 542.

5. Εἰς τὰ βιβλία τῶν ἑλληνικῶν Μεταφράσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τῶν Ἑβδομήκοντα, τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ τοῦ Συμμάχου ἀπαντᾷ ὡσαύτως ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς «Μυστήρια», κατὰ κανόνα μὲ τὴν γραμματικὴν ἔννοιαν τῶν ἀγνώστων δηλαδὴ πραγμάτων, καὶ μὲ τὴν καθαρῶς θρησκειολογικὴν ἔννοιαν», ὡς καὶ ἡ λέξις «Μύστης» (Σοφ. Σολ. 8, 4). Ὅρα Erwin Hatch and Henby A. Redpath, A Concordance to the Septuagint and the other Greek Versions of the Old Testament, Graz-Austria 1954, 937-938. Οἱ ἑρμηνευταὶ οὗτοι ἀποδίδουν διὰ τῆς λέξεως «Μυστήριον» τὰς συνωνύμους λέξεις τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης «Sod» καὶ τῆς ἀραμαϊκῆς «Raz». Πρβλ. Th. Coenen-Erich Beyreuther und H. Bietenhard, Begriffslexikon zum Neuen Testament, Wuppertal 1967, 476-477. Κατὰ τοὺς Ραββίνους καὶ τοὺς Μοναστὰς τοῦ Qumran, Μυστήρια ἐθεωροῦντο τὰ περιστατικὰ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου (Γεν. 1, 2-3, 24) καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραδόσεως τοῦ «Νόμου» εἰς τὸν Μωϋσῆν (Ἔξοδ. 31, 1-35).

Εὐαγγελιστῶν τοῦ ὅρου τούτου καὶ τῆς αὐτῆς φρασεολογίας κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν διατύπωσιν τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνακεφαλαιώσεως τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως (Μτθ. 13, 11, Μρκ 4,11, Λκ. 8, 10).

2) Αἱ περὶ μυστηρίων ἐκφράσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τὰ «Μυστήρια» τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

α) Αἱ περὶ τῶν Μυστηρίων ἐκφράσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποβαίνουν καθοριστικαὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περὶ τῶν προϋποθέσεων τῆς προσωπικῆς σωτηρίας ἑκάστου τῶν Χριστιανῶν. Αἱ ἐκφράσεις αὗται εἶναι ἐν συνόλῳ εἴκοσι καὶ πέντε, συστηματικῶς δὲ παρουσιαζόμεναι ἀναφέρονται: Πρῶτον, εἰς «Τὸ Μυστήριον τοῦ Θεοῦ» (Ι Κορ. 2,1(;), Ἀποκ. 10,7). Εἰς τοῦτο συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ ἐκφράσεις· τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Μτθ. 13, 11, πρβλ. Μρκ. 4, 11.Λκ.8, 10. Κολ. 2,2)· τὸ μυστήριον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ (1 Κορ. 2,7)· τῆς θείας οἰκονομίας (1 Κορ. 4,1, Ἐφεσ. 3,2 καὶ 9)· τοῦ θείου θελήματος (Ἐφεσ. 1,9). Δεύτερον, εἰς «τὸ Μυστήριον τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 3,4. Κολ. 2,2). Τρίτον, εἰς τὸ Μυστήριον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν κόσμον (Ρωμ. 16, 25. Ἐφεσ. 6,19. Κολ. 1, 26-27.4,3). Τέταρτον, εἰς τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν (1 Τιμ. 3,9 καὶ 16). Πέμπτον, εἰς τὸ μυστήριον τῆς διὰ τῆς προσευχῆς προσωπικῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ Θεοῦ (1 Κορ. 14,2). Ἕκτον, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Γάμου (Ἐφεσ. 5, 32). Ἕβδομον, εἰς τὸ μυστήριον ἀλλαγῆς τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῶν σωμάτων τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ζοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ γνωρίσουν τὸν φυσικὸν θάνατον, ὡς οἱ Προφῆται Ἐνώχ, ὁ πατὴρ τοῦ Μαθουσάλα, καὶ Ἠλίας ὁ Θεσβίτης, θὰ ἁρπαγοῦν ὑπὸ τῶν νεφελῶν εἰς ἀέρα πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ (1 Κορ. 15, 51. 1 Θεσ. 4, 17). Ὄγδοον, τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας, τῆς ἁμαρτίας, τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς πωρώσεως τῶν ἀνθρώπων (Ρωμ. 11,25. 2 Θεσ. 2,7. Ἀποκ. 17,5). Ἔνατον, τὸ μυστήριον τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (Ἀπόκ. 1, 20). Δέκατον, τὸ μέγιστον τῶν μυστηρίων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα (1 Κορ. 13, 1-3).

Ἐκτὸς τῶν ἐκφράσεων τούτων καὶ εἰς πλεῖστα ὅσα ἄλλα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης διατυποῦται ἡ περὶ τῶν Μυστηρίων τοῦ Σύμπαντος διδασκαλία αὐτῆς[6],

---

6. Ὅρα Günther Bornkamm, παρὰ G. Kittel's, Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, Stuttgart 1942, Bd. 4, 823-834. K. Prümm, παρὰ Johannes B. Bauer, Bibel-

χωρὶς νὰ χρησιμοποιῆται εἰς αὐτὰ ἡ λέξις Μυστήριον. Οἱ μεγάλοι δὲ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἑρμηνευταὶ πάντων τῶν σχετικῶν ἁγιογραφικῶν τούτων χωρίων, διετύπωσαν σαφῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν δι' αὐτῶν ἐκφραζομένην διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς περὶ τῶν Μυστηρίων τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἡ γνῶσις καὶ ἡ προσωπικὴ βίωσις τῶν Μυστηρίων τούτων ἀποτελεῖ τὴν ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν καὶ τὴν ἑδραίαν βάσιν τῆς προσωπικῆς σωτηρίας ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων, διὸ καὶ ἀποκαλύπτονται καὶ διδάσκονται τὰ Μυστήρια ταῦτα εἰς τοὺς Χριστιανούς, χωρὶς νὰ χάνουν ποτὲ τὸν ὑπὲρ νοῦν καὶ ἔννοιαν μυστηριακὸν χαρακτῆρά των.

Τὰ μυστήρια ταῦτα ἀναφέρονται γενικώτερον εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν συντέλειαν τῶν πάντων. Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Θεὸν Μυστήρια ἐντοπίζονται εἰς τὴν Τριαδικὴν Ὑπόστασίν Του, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργίαν πάντων, ὅσων ἠθέλησε καὶ ὅπως ἠθέλησε (Ψαλμ. 113, 11 καὶ 134,6), εἰς τὴν «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν Του» πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν θείαν Οἰκονομίαν Του, μετὰ τήν, ὡς μὴ ὤφελεν, εἴσοδον τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐκφράσεως τοῦ ὑπὲρ πάντων ἀμεταπτώτου Ἁγίου Θελήματός Του. Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας διακρίνονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνσαρκώσεώς Του, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀεὶ παρθένου Θεοτόκου, εἰς τὸ ἱστορικὸν πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἁρμονικῆς ἑνώσεως τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων ἑκάστης εἰς τὴν ἄλλην, εἰς τὰ μυστήρια τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωηφόρου Ἀναστάσεώς Του, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ ἱδρύσεως τῆς ὑπερχρόνου καὶ ὑπερκοσμίου Ἐκκλησίας Του, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐν αὐτῇ παρουσίας καὶ ζωῆς τοῦ θεανδρικοῦ ἱστορικοῦ σώματός Του, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του Πεντηκοστῆς ἡμέρας καὶ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου ἐπιφοιτήσεως καὶ δράσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ὑπόστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτατα διὰ τῆς τελεσιουργίας τῶν ἁγιαστικῶν ἑπτὰ μυστηρίων αὐτῆς, πρὸς ἄμεσον καὶ συνεχῆ ἁγιασμὸν τῶν πιστῶν[7]. Τὰ μυστήρια τὰ

---

theologisches Wörterbuch. 2. Aufl., Graz-Wien- Köln 1962, Bd. 2, 884-903. Bo Reicke und Leonard Rost, Biblisch-historisches Handwörtebuch, Göttingen 1962, Bd. 1, 532. Lothar Coenen-Erich Beyreuther und Hans Bietenhard, Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament, Wuppertal, Bd. 1, 476-478.

7. Ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως χρῆσις τῆς εἰδωλολατρικῆς περὶ τῶν Μυστηρίων φρασεολογίας πρὸς προβολὴν τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς τῶν Μυ-

ἀναφερόμενα εἰς τοὺς ἀνθρώπους διακρίνονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς ψυχοσωματικῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, εἰς τὸ μυστήριον τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἐπιδράσεως τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τῆς καλῆς ἢ τῆς κακῆς χρήσεως τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἑνὸς ἑκάστου, εἰς τὸ μυστήριον τῆς θεοσεβείας ἢ ἀσεβείας, ὡς καὶ τῆς πίστεως ἢ τῆς ἀπιστίας, τῆς μετανοίας ἢ τῆς πωρώσεως τῶν ψυχῶν, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ζώντων κατὰ τὸ Ἅγιον Θέλημα τοῦ Θεοῦ, μέχρι καὶ τῆς κατὰ χάριν θεώσεώς των, εἰς τὸ μυστήριον τῆς φθορᾶς πάντων τῶν ἀντιστρατευομένων πρὸς τὸ ἀποκεκαλυμμένον καὶ δι' αὐτοὺς θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐπεκτάσεως τῆς φθορᾶς ταύτης καὶ εἰς αὐτὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον σύμπαντος τοῦ κόσμου (Ρωμ. 8, 22). Τὰ μυστήρια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν δύναμιν τοῦ κακοῦ διακρινονται εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ἄρχοντος καὶ πρωτεργάτου αὐτοῦ, τοῦ Σατανᾶ, εἰς τὸ μυστήριον τῆς ὑπ' αὐτοῦ παραπλανήσεως τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐπιστρατεύσεως αὐτῶν κατὰ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ ἁγιαστικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ μυστήρια τέλος τῆς συντελείας τοῦ κόσμου διακρίνονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς καθυστερήσεως τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτομάτως λειτουργοῦντος νόμου τῆς θεοδικίας καὶ δικαιοκρισίας (τῶν θλίψεων δηλαδὴ καὶ τῶν δυσκολιῶν τῆς ζωῆς τῶν ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τῆς ψυχικῆς ἀνακουφίσεως τῶν μετανοούντων διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν), τοῦ διαπαιδαγωγοῦντος τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ παρέχοντος εἰς αὐτοὺς εὐρύτατα περιθώρια μετανοίας καὶ περαιτέρω διαβιώσεως κατὰ Χριστόν, εἰς τὸ μυστήριον τῆς κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ἐντάσεως τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ κατὰ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ εἰς τὸν μυστήριον τοῦ θριάμβου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἁγίων αὐτῆς, κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν πλήρη ἀνακαίνισιν τῆς θείας δημιουργίας καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἀτελεύτητον αἰωνίαν μακαριότητα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς προσωπικῆς βιώσεως τῶν μυστηρίων τούτων ὁ κάθε Χριστιανὸς ὁδεύει πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς του, τὴν κατὰ χάριν Θεοῦ θέωσίν της.

στηρίων τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὅρα τὸ ἔργον αὐτοῦ «Προτρεπτικὸς» 12, 120. ΒΕΠΕΣ 17, 77, 27 ἑξ. «Ὢ τῶν ἁγίων ὡς ἀληθῶς Μυστηρίων, ὢ φωτὸς ἀκηράτου. Δαδουχοῦμαι τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸν Θεὸν ἐποπτεῦσαι, ἅγιος γίνομαι μυούμενος, ἱεροφαντεῖ δὲ Κύριος καὶ τὸν Μύστην σφραγίζεται φωταγωγῶν καὶ παρατίθεται τῷ Πατρὶ τὸν πεπιστευκότα αἰῶσι τηρούμενον. Ταῦτα τῶν ἐμῶν Μυστηρίων τὰ βακχεύματα· εἰ βούλει καὶ σὺ μυοῦ, χορεύσας μετ' ἀγγέλων. ἀμφὶ τὸν ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον καὶ μόνον ὄντως Θεόν, συνυμνοῦντος ὑμῖν τοῦ Θεοῦ Λόγου».

Τὰ μυστήρια ταῦτα, ἂν καὶ παραμένουν ἀκατάληπτα, ἀνταποκρίνονται πλήρως πρὸς τὰς πνευματικὰς ἐφέσεις καὶ ἀνάγκας τῆς ὑποστάσεως παντὸς ἀνθρώπου, ἐλευθέρως ὑποτασσομένου εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὸ καὶ ἡ βίωσίς των καθίσταται δυνατὴ καὶ εὔκολος καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον ἀγραμμάτους ἀνθρώπους. Ἡ βίωσίς των τὰ καθιστᾷ καθημερινῶς πραγματικὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Εἶναι δὲ γνωστὸν εἰς πάντας, ὅτι ἡ παγκόσμιος ἱστορία βασίζεται περισσότερον εἰς τὸ νόημα τῶν μυστηρίων τούτων καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὸ νόημα τῶν ἀσχέτων πρὸς αὐτὰ ἐπιτευγμάτων κάθε ἀνθρωπίνης προσπαθείας.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀκαταληψία τῶν μυστηρίων τούτων ἐξυπηρετεῖ τὸ συμφέρον τῶν βιούντων ταῦτα ἀνθρώπων, καθόσον ἡ ἀπαιτουμένη διὰ τὴν κατανόησιν αὐτῶν γνωστικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου ὑπερτερεῖ τὰ μέγιστα τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων καὶ τοῦ πλέον ἐμπνευσμένου διανοητοῦ, διὰ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς ὑψηλῆς ἐντάσεως ἐνεργείας τῶν Μυστηρίων τοῦ Σύμπαντος. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀπεκάλυψεν ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ «Οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν μου τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσῃ» (Ἐξόδ. 33,20. Πρβλ. καὶ 34, 27-35) πρὸς τὸν Μωυσῆν, τὸν ἐπιμένοντα νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπον τῆς Ὑποστάσεώς Του. Διὰ τοῦτο καὶ διδασκόμεθα ἀπὸ μὲν τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας Σειρὰχ 3,22· «Ἃ προσετάγη σοι ταῦτα διανοοῦ, οὐ γάρ ἐστίν σοι χρεία τῶν κρυπτῶν», ἀπὸ δὲ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὰ τῆς ἀπαντήσεώς Του εἰς σχετικὴν ἐρώτησιν τῶν Μαθητῶν Του ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεώς Του· «Οὐχ ὑμῶν ἔστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ» (Πράξ. 1, 6-7). Ὁμοίως διδάσκει καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς γράφων: «Πάντα τοίνυν τὰ παραδεδομένα ἡμῖν διά τε Νόμου καὶ Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν δεχόμεθα καὶ γινώσκομεν καὶ σέβομεν οὐδὲν περαιτέρω τούτων ζητοῦντες· ἀγαθὸς γὰρ ὢν ὁ Θεὸς παντὸς ἀγαθοῦ παρεκτικός ἐστιν οὐ φθόνῳ οὐδὲ πάθει τινὶ ὑποκείμενος· μακρὰν γὰρ τῆς θείας φύσεως φθόνος τῆς γε ἀπαθοῦς καὶ μόνης ἀγαθῆς. Ὡς οὖν πάντα εἰδὼς καὶ τὸ συμφέρον ἑκάστῳ προμυθούμενος, ὅπερ συνέφερεν ἡμῖν γνῶναι ἀπεκάλυψεν, ὅπερ δὲ οὐκ ἐδυνάμεθα φέρειν, ἀπεσιώπησε. Ταῦτα ἡμεῖς στέρξωμεν καὶ ἐν αὐτοῖς μείνωμεν, μὴ μεταίροντες ὅρια αἰώνια, μηδὲ ὑπερβαίνοντες τὴν θείαν παράδοσιν»[8].

---

8. Ὅρα Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως 1, 1. ἔκδ. Migne, Ε. Π. 94, 789 ἑξ.

Β'. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΝ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

1) *Χρῆσις καὶ ἔννοια τῶν λέξεων «ἀποκάλυψις» καὶ «ἀποκαλύπτειν»*[9].

Αἱ λέξεις «ἀποκάλυψις» καὶ «ἀποκαλύπτειν» ἀντικείμενον ἔχουν πάντοτε εἰς τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ Μυστήρια αὐτῆς. Ἀπαντοῦν δὲ καὶ αὗται εἰς δέκα μόνον ἐκ τῶν 27 βιβλίων της, ἐν συνόλῳ τὸ μὲν οὐσιαστικὸν «ἀποκάλυψις» 17 φοράς, τὸ δὲ ρῆμα «ἀποκαλύπτειν» 26 φοράς. Αἱ λέξεις αὐταὶ χρησιμοποιοῦνται ἀμφότεραι πρὸς δήλωσιν τῆς φανερώσεως μόνον τῶν μυστηρίων τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ κόσμου, ὡς καθαρῶς δηλαδὴ χριστιανικοὶ θεολογικοὶ ὅροι. Συνωνύμως πρὸς αὐτὰς τὰς δύο λέξεις χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ περισσότερα τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἄλλαι λέξεις ἢ ἐκφράσεις, ὡς αἱ λέξεις «ὅρασις», «ὅραμα», «ὀπτασία», «ἐπιφάνεια», «ἐγένετο φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» κ.ἄ.[10]. Οἱ χρησιμοποιοῦντες πάντως τὰς λέξεις «ἀποκάλυψις» καὶ «ἀποκαλύπτειν», μὲ τὴν προδηλωθεῖσαν ἔννοιαν τοῦ τεχνικοῦ θεολογικοῦ ὅρου, συγγραφεῖς τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης (Ματθαῖος, Λουκᾶς, Ἰωάννης, Παῦλος καὶ Πέτρος) πρωτοτυποῦν καὶ πάλιν, καθόσον οὔτε οἱ κλασσικοὶ οὔτε οἱ μετ' αὐτοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας[11], οὔτε καὶ οἱ συντάκται τῶν δύο ἑλληνικῶν μεταφράσεων τῶν βιβλίων

---

9. Ὅρα Oepke Ἀποκαλύπτω-Ἀποκάλυψις, παρὰ G. Kittel's μν. ἔργ. Bd., 3 (1938), 565-597.—C. A. Keller, Offenbarung, παρὰ Bo Reicke-Leonhard Rost μν. ἔργ. Bd., 1, 1330-1331.—W. Mundle- Bd Carthner, Offenbarung, Lothar Coenen-Erich Beyreuther und Hans Bietenhard, μν. ἔργ., Bd. 2,1, (1969), 985-993.

10. Hannelis Schulte, Der Begrift der Offenbarung im Neuen Testament, München 1949, 34-87.

11. Ἡ χρῆσις ἀμφοτέρων τῶν λέξεων τούτων παρουσιάζεται λίαν περιωρισμένη εἰς τὰ κείμενα τῶν κλασσικῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὁ Πλάτων λ.χ. χρησιμοποιεῖ μόνον τὸ ρῆμα «ἀποκαλύπτειν» (Πρωταγόρας 352 A-B, Γοργίας 455 D), ὁ Ἀριστοτέλης χρησιμοποιεῖ ὡσαύτως μόνον τὸ ρῆμα «ἀποκαλύπτειν» (Περὶ ψυχῆς B 422 A, 2. Περὶ τὰ ζῷα ἱστορίαι 47, 631, 5). Οἱ Προσωκρατικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἀγνοοῦν πλήρως τὰς λέξεις. Οὗτοι χρησιμοποιοῦν ἀντὶ τῶν δύο τούτων λέξεων τὸ οὐσιαστικὸν «σημεῖον» καὶ τὸ ρῆμα «σημαίνειν». Πρβλ. καὶ Εὐαγγέλιον Ἰωάννου 2, 11. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν «οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει τὰ μέλλοντα». Ὅρα ἔκδοσιν Hermann Diels, Die Fragmente der Vorsokratiker. 12. Aufl. Hrgb. von Walther Kranz. Dublin/Zürich 1966, 1, 172, 7. Κατὰ τὸν Ἐπίκτητον, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κατέφευγον εἰς τοὺς Μάντεις καὶ τὰ Μαντεῖα πρὸς ἐξευμένισιν τῶν Θεῶν διὰ τὰ σφάλματα τῆς ζωῆς των, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ψυχικήν των σωτηρίαν. Ὅρα Ἐπικτήτου Διατριβαὶ Ι', 17, 26, 29. ΙΙ' 7, 10, 14. ΙΙΙ', 1, 37-40. IV', 4-9. Ἐκδ. Heinrici Schenkl, Epiktiti Dissertationes ab Arriano digestae. Lipsiae 1916, 5, 66, 136-137. 237-238. Αὐτόθι σελ. 65*

τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[12], οἱ Ἑβδομήκοντα δηλαδὴ ἑρμηνευταὶ αὐτῆς καὶ ὁ Θεοδοτίων, γνωρίζουν τὴν εἰδικὴν ταύτην ἔννοιαν τοῦ ἐν λόγῳ χριστιανικοῦ θεολογικοῦ ὅρου. Οἱ θύραθεν Ἕλληνες συγγραφεῖς χρησιμοποιοῦν ἀντὶ τῶν λέξεων «ἀποκάλυψις» καὶ «ἀποκαλύπτειν» τὰς λέξεις «σημεῖα» καὶ «σημαίνειν».

2) Χαρακτὴρ καὶ γνωστικὴ ἀξία τῶν ἀποκαλύψεων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Αἱ ἀποκαλύψεις τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἀποκαλύψεις τῶν Μυστηρίων τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἐνεργοῦνται δὲ πάντοτε ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ εἰς τὰ πλαίσια συγκεκριμένων πραγματικῶν ἱστορικῶν περιστατικῶν[13]. Τὸν ἱστορικὸν τοῦτον χαρακτῆρά των μεταφέρουν καὶ εἰς τὰ δι' αὐτῶν ἀποκαλυπτόμενα Μυστήρια, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς βιώσεώς των ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν καθίστανται πολυσήμαντα ἱστορικὰ γεγονότα. Ἔχουν δὲ πᾶσαι αἱ ἀποκαλύψεις πηγὴν τὸν Τρισυπόστατον Θεὸν καὶ ἐνεργοῦνται ἢ ἀπὸ κοινοῦ καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν προσώπων τῆς μιᾶς θεότητος ἢ μεμονωμένως ὑπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν, εἰς τοὺς ὑπευθύνους ἡγέτας τῆς Ἐκκλησίας ἢ εἰς ἄτομα διακρινόμενα διὰ τὴν προσωπικήν των εὐθύνην καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἀποκεκαλυμμένον ὑπὲρ αὐτῶν θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἕτερον οὐσιαστικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ἀποκαλύψεων τούτων εἶναι τὸ ὅτι οὐδεμία ἐξ αὐτῶν εἶναι παράλογος. Ἐνώπιον αὐτῶν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν μένει ἀδρανής, ἀλλ' ἁπλῶς μεταθέτει τὴν βάσιν τῆς λειτουργίας του. Μετατίθεται δηλαδὴ εἰς τὴν μεταξὺ τῶν φυσικῶν καὶ ὑπερφυσικῶν πραγματικῶν δεδομένων βάσιν, ὅπου καὶ καταυγαζόμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν θείων ἀποκαλύψεων, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Ἀνδρέας ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας[14], βλέπει ἐν σιγῇ, ζῇ καὶ ἀντιλαμβάνεται τὸ διὰ

66*.-Β'. Ἐγχειρίδιον. Πρβλ. Πλουτάρχου, Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα τὴν Πυθίαν 29. Τοῦ αὐτοῦ Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων 9, 414 Ε'. Ὅρα ἔκδοσιν Frank Cole Babbitt, Plutarch', Moralia, London 1962, vol. V, 258-500. (The Loeb Classical Library).

12. Εἰς τὰς προαναφερθείσας ἑλληνικὰς μεταφράσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης χρησιμοποιεῖται τὸ μὲν ρῆμα «ἀποκαλύπτειν» 106 φοράς, τὸ δὲ οὐσιαστικὸν «ἀποκάλυψις» μόνον 4 φορὰς μὲ τὴν ἁπλῆν πάντοτε γραμματικὴν ἔννοιαν, τῆς φανερώσεως δηλαδὴ ἑνὸς κεκρυμμένου πράγματος.

13. Πρβλ. Μ. Α. Σιώτου, Ἱστορία καὶ Ἀποκάλυψις κατὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς Καινῆς Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 1953, 63-115. Wolfhart Pannenberg, Rolf Rendtorff, Trutz Rendtorff, Ulrich Wilckens, Offenbarung als Geschichte. Göttingen 4. Aufl. Göttingen 1970.

14. Ὅρα Ἀνδρέου, Ἐπισκόπου Καισαρείας, Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου 1, 1. Migne, Ε. Π. 106, 221 Ε'. Πρβλ. Ὠριγένους, Ἀπόσπασμα ἑρμηνείας εἰς τὸ χωρίον 1 Κορ. 14, 6: «... ἀποκάλυψίς ἐστιν ὅταν ὁ νοῦς ἔξω γίνηται τῶν γηΐνων καὶ ἀπωθῆται πᾶσαν πρᾶξιν σαρκικὴν δυνάμει Θεοῦ· ὁ τούτου τυχὼν γέγονεν ἐν ἀποκαλύψει», πρβλ. C. Jenkins, Journal of Theological Studies, London 1908, 29.

τῶν ἀποκαλύψεων τούτων ἄνοιγμα νέων, ἀπροσίτων εἰς τὰς γνωστικὰς ἱκανότητάς του διαστάσεων τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τούτων ἐπιστρατεύει τὸν «καθαρὸν λόγον» αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον διαθέτει τοιοῦτον, εἰς μίαν ἡρωϊκὴν πράγματι ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς ἀκαταληψίας τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυπτομένων Μυστηρίων. Εἰς τὴν ἀκμὴν δὲ ταύτην τῆς γνωστικῆς προσπαθείας του καταλαμβάνεται ἀπὸ ἱερὸν δέος, ἔκθαμβος δὲ καὶ ἄναυδος καταθέτει τὰ ὅπλα τῆς προσπαθείας του καὶ ἐνσυνειδήτως ὑποτάσσεται εἰς τὸ πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ ἐκφραζόμενον ἅγιον θέλημά Του.

Αὐτὴν τὴν διαδικασίαν τῆς δράσεως τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας πρὸ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ ἐπιμαρτυροῦν πλεῖστα ὅσα παραδείγματα. Ἐνταῦθα ἀρκεῖ ἡ μνεία δύο καὶ μόνον. Πρῶτον ἡ ἀπάντησις τῆς Παναγίας Παρθένου πρὸς τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριήλ, τὸν ἐμφανισθέντα ἐνώπιόν της καὶ συνομιλοῦντα μετ' αὐτῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· «Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου». Δεύτερον, ἡ μετὰ περισσοῦ ζήλου συμμόρφωσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Δαμασκοῦ, ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ, πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· «Σαούλ, Σαοὺλ τί μὲ διώκεις;» (Πράξ. 9, 4-19. 22,3-21. 26, 9-20).

Πάντες οἱ θεοσεβεῖς ἄνθρωποι διακρίνονται διὰ τὸ δέος αὐτῶν πρὸ τῶν αὐθεντικῶν ἀποκαλύψεων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν μυστηρίων τοῦ ἁγίου θελήματός Του. Τὴν πανανθρωπίνην ἱκανότητα ταύτην τοῦ ἱεροῦ δέους τῆς παρουσίας καὶ τῆς δράσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον ἔχουν ἀπολέσει, ὅσοι νομίζουν ὅτι ὄχι μόνον τὰ μυστήρια καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἅγιον Θέλημά Του πρέπει νὰ τίθενται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς προσωπικῆς των ἀρεσκείας. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τῆς Σοφίας Σολομῶντος (14, 14-15), τὴν οἰκτρὰν ταύτην πλάνην τῶν ἀσεβῶν τούτων ἀνθρώπων ἀποδίδει εἰς τὴν ὑπερφίαλον ἀνθρωπίνην κενοδοξίαν γράφων: «Κενοδοξίᾳ γὰρ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν τὸ τέλος ἐπενοήθη. Ἀώρῳ γὰρ πένθει τρυχόμενος πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου εἰκόνα ποιήσας τὸν ποτὲ νεκρὸν ἄνθρωπον νῦν ὡς θεὸν ἐτίμησεν καὶ παρέδωκεν τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια καὶ τελετάς· εἶτα ἐν χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος ὡς νόμος ἐφυλάχθη».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς συνιστᾷ εἰς τοὺς ὀπαδούς Του τὸν σεβασμὸν πασῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκεκαλυμμένων ἀπερινοήτων διδασκαλιῶν Του λέγων· «Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαραγαρίτας ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς». (Ματθ. 7, 6).

3) Τὰ εἴδη τῶν Ἀποκαλύψεων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Δύο εἶναι τὰ εἴδη τῶν ἀποκαλύψεων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ φυσικὴ καὶ ἡ ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψις. Εἶναι δὲ σαφὴς ἡ μεταξὺ αὐτῶν διάκρισις, καθόσον ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξύ των ἔγκειται τῆς μὲν πρώτης εἰς τὸν ἀπρόσωπον, τῆς δὲ δευτέρας εἰς τὸν σαφῶς προσωπικὸν χαρακτῆρα ἐξ ἴσου τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ τοῦ δεχομένου τὴν κάθε ἀποκάλυψιν.

α) Ἡ φυσικὴ ἀποκάλυψις.

Εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Θεολογίας ἡ ἔκφρασις «Φυσικὴ Ἀποκάλυψις» σημαίνει τὴν ἀναζήτησιν, ὄπισθεν τῶν φυσικῶν ὄντων, τῶν ἐνεργημάτων καὶ τῶν φαινομένων αὐτῶν, τοῦ θείου Δημιουργοῦ των καὶ τοῦ βαθυτέρου νοήματος ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν. Τὴν ἀναζήτησιν ταύτην ὑπαγορεύουν δύο βασικοὶ νόμοι τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς. Ὁ νόμος τῆς αἰτίας καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, καὶ ὁ νόμος τῆς «τελολογίας», τῆς σκοπιμότητος δηλαδὴ καὶ τοῦ βαθυτέρου νοήματος πάντων τῶν ὄντων. Πρώτη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέβαλε τὴν φυσικὴν ἀποκάλυψιν ὑπὲρ ἐπαρκῶς. Ἐξόχως χαρακτηριστικὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τρία χωρία. Πρῶτον, τοῦ Ψαλμοῦ 18, 1· «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα»· δεύτερον τὸ τοῦ Ψαλμοῦ 103, 34· «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς Σου»· τρίτον, τῆς Σοφίας Σολομῶντος 13, 1-3· «Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς παρῆν Θεοῦ ἀγνωσία καὶ ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα, ἀλλ' ἢ πῦρ ἢ πνεῦμα ἢ ταχυνὸν ἀέρα ἢ κύκλον ἄστρων ἢ βίαιον ὕδωρ ἢ φωστῆρας οὐρανοῦ πρυτάνεις κόσμου θεοὺς ἐνόμισαν, γνώτωσαν πόσῳ τούτων ὁ Δεσπότης ἐστὶ βελτίων, ὁ γὰρ τοῦ κάλλους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά....».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προβάλλει ὡσαύτως τὴν φυσικὴν ἀποκάλυψιν δι' ὅσων μετ' ἐμφάσεως ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπαράμιλλον θεϊκὸν κάλλος τῶν ἐφημέρων κρίνων τοῦ ἀγροῦ, τὴν ὡραιότητα τῶν ὁποίων δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνταγωνισθῇ ἡ περιπαθὴς φιλαρέσκεια τοῦ βασιλέως Σολομῶντος οὔτε διὰ τῆς πλέον κομψῆς καὶ βαρυτίμου ἀμφιέσεώς του (Μτθ. 6, 28).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διακηρύσσει ἔτι κατηγορηματικώτερον· «Τὰ γὰρ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι τούτους ἀναπολογήτους» (Ρωμ. 1, 19-20).

Συμφώνως πρὸς τὸ εὐρύτερον πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ αὐτὴ ἡ καθαρὰ καὶ σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα προβάλλει δι' ὅλων τῶν ἀνακαλύψεών της αὐτὴν ταύτην τὴν φυσικὴν ἀποκάλυψιν κατὰ τὸν ἰδικόν της πάντοτε τρόπον, καθότι καὶ

αὐτὰ ἀκόμη τὰ πλέον θετικὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν περικλείουν σοβαρὰ ποσοστὰ ἀγνωσίας καὶ ἀκαταληψίας τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης των. Οὕτω παραμένουν ἐπὶ ἑκάστης ἐπιστημονικῆς ἀνακαλύψεως εὐρύτατα περιθώρια ἀγνωσίας πρὸς περαιτέρω μελέτην καὶ συνεχῆ βελτίωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης αὐτῶν, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα πρὸ τῶν ὁποίων πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα διαπιστώνει τὸ ἀδιέξοδον κάθε περαιτέρω προσπαθείας της. Οὕτω σήμερον περισσότερον ἀπὸ ἄλλοτε ποτέ, γίνεται δεκτόν, ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ ὁ πλέον ἐμπνευσμένος στοχασμὸς τῶν μεγάλων φιλοσόφων διανοητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ καθαρὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, τὰ πάντα, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς διαρκοῦς ἀποκαλύψεως ὄπισθεν τῶν φυσικῶν ὄντων καὶ φαινομένων τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς δράσεως τοῦ μόνου ὑπάρχοντος ἀληθινοῦ Θεοῦ[15].

β) Ἡ ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψις.

Διὰ τῆς ἐκφράσεως «ὑπερφυσικὴ ἀποκάλυψις» νοεῖται ἡ ἄμεσος φανέρωσις εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑποστάσεως, τοῦ θελήματος, ὡς καὶ τῶν κατὰ περίπτωσιν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπερφυσικὴ ἄμεσος ἀποκάλυψις τοῦ μόνου ὑπάρχοντος ἀληθινοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς ὑπάρξεώς Του. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ψευδεῖς Θεοὶ εἶναι τὰ εἴδωλα τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς νοσηρᾶς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων, διὸ καὶ δὲν ἀποκαλύπτονται. Ἡ ἀποκάλυψις πάλιν τοῦ θελήματος καὶ τῶν ἑκάστοτε ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ συνέπεια τῶν προσωπικῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ προσωπικῶς πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ ὅλους ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁρίζονται δὲ αἱ προσωπικαὶ αὐταὶ σχέσεις ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πλάσεως μόνον τῶν ἀνθρώπων «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ». Αὗται ἐνεργοῦνται εἴτε ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ εἴτε ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ, ἔχουν δὲ προσωπικὴν ἀξίαν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Οὕτω κατανοεῖται καὶ ὁ ἱστορικὸς ἅμα καὶ διαχρονικὸς χαρακτὴρ αὐτῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ ἑκάστοτε ἀποδέκται τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ γίνονται οἱ μεσάζοντες καὶ τὰ ὄργανα τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ προαιωνίου μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ κακοῦ.

---

15. Ὅρα Rudolf Eisler, μν. ἔργ., Bd. 2, 334-336. Oepke παρὰ Kittel's μν. ἔργ., Bd. III, 570. Wilhelm Goez, Naturwissenschaft und Evangelium, Heidelberg 1954, 5-26. Rudolf Liebig, Die andere Offenbarung. Christlicher Glaube im Gespräch mit der modernen Wissenschaft, Augsburg 1966, 105, 115

Διὰ τοῦ συνόλου τῶν ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων ἐκφράζεται σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία τοῦ Δημιουργοῦ τῶν πάντων μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, ἰδιαίτατα δὲ ἐπὶ τῆς ζωῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων. Ὡς διδάσκει δὲ σαφῶς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (1 Θεσ. 4, 3), τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι «ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν», ἡ κατὰ χάριν δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ θέωσις τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁμοίωσις τουτέστι πρὸς Αὐτόν. Χαρακτηριστικὰ δὲ γνωρίσματα τῆς αὐθεντικότητος τῶν ἀποκαλύψεων τούτων εἶναι οἱ διάφοροι τρόποι ἐκφράσεώς των, καὶ ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπαλήθευσίς των.

Μεταξὺ τῶν τρόπων τῶν ἀποκαλύψεων τούτων διακρίνομεν τὰς ὁράσεις καὶ ὀπτασίας, ἐν ἐγρηγόρσει καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, τὰ καθ' ὕπνους ὁράματα, τὰς ἐν ἐγρηγόρσει ἐκστάσεις, τὸ ἄκουσμα φωνῆς ἀπ' οὐρανῶν, τοῦ Θεοῦ διαγγέλλοντος δι' αὐτῆς τὰς θείας βουλάς Του, ἀκόμη καὶ ῥήματα ἄρρητα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, θαύματα, διάφορα ἀσυνήθη σημεῖα, σύμβολα, παραβολάς, ὡς καὶ τὰς ἐπιπνοίας καὶ τὰς θεοπνεύστους ἐμπνεύσεις καὶ τὰς γλωσσολαλίας ἐναρέτων ἀνθρώπων.

4) Παράγοντες καὶ περιπτώσεις τῶν ἀποκαλύψεων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Αἱ ἀποκαλύψεις τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι πάντοτε ἀποκαλύψεις τῶν βουλῶν τοῦ Θεοῦ, ἐνεργοῦνται δὲ ἢ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος ἢ μεμονωμένως ὑπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν ἢ ὑπὸ ἐκπροσώπων αὐτῶν, μεσαζόντων μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τῶν Ἀγγέλων δηλαδή, τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν διαδόχων τούτων, ὡς καὶ ὑπὸ θεοσεβῶν καὶ δικαίων ἀνθρώπων.

Ἀποκαλύψεις ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργηθείσας ὑπὸ τῶν τριῶν προσώπων τῆς μιᾶς ἀδιαιρέτου Θεότητος ἔχομεν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Μτθ. 3, 16-17. Μρκ. 1, 7-12. Λκ. 3, 21-22), ὡς καὶ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ (Μτθ. 17, 1-8. Μρκ. 9,7. Λκ. 9, 34-35). Ἀποκαλύψεις γενομένας μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἔχομεν τὴν διὰ τοῦ νεοφανοῦς ἀστέρος παρόρμησιν τῆς μεταβάσεως τῶν τριῶν Μάγων ἀπὸ τῆς Περσίας εἰς Βηθλεὲμ πρὸς προσκύνησιν τοῦ ἐκεῖ γεννηθέντος αἰωνίου θείου βασιλέως πάντων τῶν λαῶν (Μτθ. 2, 1-2), τὴν φανέρωσιν εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως ὡς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ θείας ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου αὐτοῦ (Μτθ. 11, 27. Λκ. 10, 22)[16], τέλος τὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας

16. Ὅρα Ὠριγένους, Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Α', 23. ΒΕΠΕΣ 11, 284, 25-29: «Ὡς γὰρ ὁ παρ' ἡμῖν λόγος ἄγγελός ἐστι τῶν ὑπὸ τοῦ νοῦ ὁρωμένων, οὕτως ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐγνωκὼς τὸν πατέρα... ἀποκαλύπτει ὃν ἔγνω πατέρα».

τῆς «Πεντηκοστῆς» ἐγκατάστασιν καὶ δρᾶσιν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ «Παρακλήτου» Ἁγίου Πνεύματος (Ἰωάν. 14, 15-26.16, 7. Πράξ. 2,1-4), τὸ ὁποῖον ὅπου θέλει πνεῖ (Ἰωάν. 3, 8).

Ἀποκαλύψεις γενομένας δι' ἐκπροσωπήσεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ Ἀγγέλων ἔχομεν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ εἰς Ναζαρὲτ φανέρωσιν, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, εἰς τὴν ὑπεραγίαν Παρθένον Μαρίαν τῆς ἐξ αὐτῆς θείας ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδρος (Λκ. 1, 26-35), τὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀρχαγγέλου πληροφόρησιν, ἐντὸς τοῦ χώρου τῶν «Ἁγίων» τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος τὴν ὥραν τοῦ θυμιάματος τοῦ ἀσκοῦντος τὸ λειτούργημα τοῦτο ἱερέως Ζαχαρίου, περὶ τῆς γεννήσεως ἐκ τῆς ὑπερήλικος γυναικὸς αὐτοῦ τοῦ μεγαλυτέρου πάντων τῶν Προφητῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας (Λκ. 7, 28. Μτθ. 11, 11), τοῦ Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου (Λκ. 1, 8-20). Ἄλλας ἀποκαλύψεις γενομένας δι' Ἀγγέλων κατ' ὄναρ ἔχομεν· τὴν καθησύχασιν τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ μνηστευσαμένου Μαρίαν τὴν ἀειπάρθενον περὶ τῆς ὑπερφυσικῆς θείας ἐγκυμοσύνης αὐτῆς (Μτθ. 1, 20-25)· τὴν πρὸς τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας εἰς τοὺς κατ' ἔναντι τῆς Βηθλεὲμ λόφους πληροφορίαν τῆς ἐκεῖ γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ (Λκ. 2,8-20)· τὴν παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀπὸ Ἀνατολῶν Μάγους, ὅπως δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπιστρέψουν εις τὴν πατρίδα αὐτῶν (Μτθ. 2, 12)· τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν μνήστορα Ἰωσήφ, ὅπως φύγῃ εἰς Αἴγυπτον μετὰ τῆς Μητρὸς καὶ τοῦ θείου βρέφους αὐτῆς (Μτθ. 2, 13), καὶ πάλιν, ὅπως ἐκεῖθεν ἐπιστρέψῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρῴδου εἰς τὴν Ἰουδαίαν (Μτθ. 2, 19-20)· τέλος πάλιν, ὅπως ἐγκατασταθῇ μονίμως εἰς Ναζαρὲτ (Μτθ. 2,22-23).

Αἱ γενόμεναι ἀποκαλύψεις ὑπὸ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίαν Του ἀναφέρονται εἰς τὴν τριαδικὴν ὑπόστασιν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ[17], εἰς τὴν ἰδικήν του θεϊκὴν ὑπόστασιν, ὡς τοῦ μόνου Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατρός, περὶ τῆς Θεότητος δηλαδὴ τοῦ προσώπου Του, ὡς καὶ εἰς τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιμαρτυροῦν ἡ θεία ζωή Του ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ διδασκαλία Του, τὰ θαύματά Του, τὰ προσωνύμια, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίει ὁσάκις ὡμίλει περὶ τοῦ προσώπου Του, αἱ προρρήσεις τοῦ σταυρικοῦ θανάτου Του καὶ τῆς ζωηφόρου Ἀναστάσεώς Του, ἡ φανέρωσις τοῦ προδότου Ἰούδα, ὡς καὶ τῆς τριπλῆς ἀρνήσεως

17. Πρβλ. Μ. Ἀθανασίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σεραπίωνα Θμούεως ἐπίσκοπον, Α', 32. ΒΕΠΕΣ 33, 120, 19-21: «... οἱ δὲ τὰ τῆς ἀληθείας φρονοῦντες ἀνακρίνουσι μὲν τὰ πάντα, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ οὐδενὸς ἀνακρίνονται, ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν Κύριον ἀποκαλύπτοντα αὐτοῖς ἐν τῷ Πνεύματι ἑαυτόν τε καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν Πατέρα».

τοῦ Πέτρου κατ' τὴν σύλληψίν Του, αἱ προορρήσεις Του περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, περὶ τῆς βεβηλώσεως καὶ τῆς ἐκ θεμελίων καταστροφῆς τοῦ ἐν αὐτῇ μεγάλου Ναοῦ, καὶ περὶ τοῦ ἀνελεήτου διωγμοῦ τῶν κατοίκων της.

Ἄξιαι ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον. Πρώτη ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας κλῆσίς του ἀπ' οὐρανοῦ, ὅτε εὑρίσκετο διώκων τοὺς Χριστιανοὺς τῶν Ἱεροσολύμων, μένεα πνέων κατ' αὐτῶν ὀλίγον πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Δαμασκοῦ, διὰ τῆς φωνῆς «Σαούλ, Σαούλ, τί μὲ διώκεις», καὶ τῆς ἀστραπῆς τῆς συνοδευούσης τὴν φωνὴν ταύτην. Ὁ Παῦλος ἤκουεν ἄναυδος τὴν φωνὴν τῆς κλήσεώς του· «Ἀλλ' ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσεταί σοι, ὅ,τι σε δεῖ ποιεῖν» (Πράξ. 9,3-6. 22, 3-21. 26, 9-20). Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν σχετικῶν διηγήσεων τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καθιστᾷ σαφὲς ὅτι ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος ἐδέχθη τὸ ὀλιγώτερον πέντε ἀκόμη ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αἱ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τούτων ἐκφράσεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ἑκάστοτε προσωπικῆς συνομιλίας, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτόν. Κατὰ τὴν πρώτην ἀνάβασιν τοῦ Παύλου εἰς Ἱεροσόλυμα εὐθὺς μετὰ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ (Πράξ. 22, 17-21) παρουσιάζει τόσην φυσικότητα ἡ συνομιλία ἐκείνη τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Παύλου, ὥστε νὰ δημιουργῆται ἡ ἐντύπωσις ἑνὸς φυσικοῦ διαλόγου, μιᾶς πραγματικῆς συναντήσεως δύο συνεργαζομένων προσώπων. Δὲν ἀποκλείεται δὲ κατὰ τὸν διάλογον ἐκεῖνον νὰ παρέσχεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸν Παῦλον ὅλας ἐκείνας τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας προϋποθέτουν τὰ χωρία τῶν ἐπιστολῶν του Ρωμ. 16,25. Γαλ. 1, 12. Ἐφεσ. 3,3. 1 Κορ. 1, 7 καὶ 17. 2, 10-13.1 5, 1. Πρβλ. Γαλ. 1, 16. 3,23. Κολ. 1, 17. 1 Θεσ. 2, 13. 1 Κορ. 9, 1 καὶ 2 Κορ. 5, 16. Τέλος ἡ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἁρπαγή του, ἐν ἐκστάσει (2 Κορ. 12, 1-10)· «πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων» μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς τελειώσεως τοῦ Παύλου διὰ τῶν πρὸς αὐτὸν γενομένων πολλῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε οὕτω νὰ πληροῦται καὶ νὰ καταυγάζεται ἡ ψυχή του ἀπὸ τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ.

Ἀποκαλύψεις ἐνεργουμένας ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχομεν τὰς ἐπινεύσεις καὶ ἐπιπνοίας ἐκείνας τῶν ἀσκούντων τὰ λειτουργήματα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τῶν Ἀποστόλων, Εὐαγγελιστῶν, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διδασκάλων καὶ Προφητῶν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστις εἰς τὸν Θεόν, ἡ χάρις καὶ τὸ θεῖον Αὐτοῦ ἔλεος[18]. Διὰ τῶν ἐπινεύσεῶν

18. Πρβλ. Καισαρίου Ναζιανζηνοῦ, Διάλογος Γ'. Migne, Ε. Π. 38, 861: «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀποκαλύπτει βροτοῖς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν».

Του τὸ Ἅγιον Πνεῦμα φωτίζει τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἀξίων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (Ἰωάν. 16, 13), διασφαλίζει τὴν θεοπνευστίαν τῶν ἀποφάσεων τοῦ πληρώματος τοῦ σώματος τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἰκοδομεῖ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν πιστῶν (Πραξ. 5, 32. 9, 31 κλπ.)

Ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνείας παρουσιάζονται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην αἱ διὰ τῆς ἐπιπνοίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεις πολλῶν δικαίων καὶ εὐσεβῶν ἀνθρώπων, ὡς τοῦ θεοδόχου Συμεών, τοῦ δεξαμένου εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ τὸ θεῖον βρέφος, ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, τὴν ἡμέραν τοῦ καθαρισμοῦ, «κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως» (Λκ. 2, 22-35), καὶ τοῦ Ρωμαίου Ἑκατοντάρχου τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Κορνηλίου (Πράξ. 10, 1-48). Ἄλλην περίπτωσιν ἐπιπνοίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνιστᾷ ἡ συνάντησις τοῦ βαπτίσαντος καὶ χειραγωγήσαντος τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, εὐθὺς μετὰ τὴν κλῆσίν του, εἰς τὴν πόλιν τῆς Δαμασκοῦ εὐσεβοῦς Χριστιανοῦ Ἀνανίου, κατόπιν τῆς πρὸς αὐτὸν ρητῆς ἐντολῆς αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Πράξ. 9, 10-18).

Ὅλως ἰδιάζουσαν περίπτωσιν ἀποτελοῦν αἱ διὰ τῆς ἐπιπνοίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεις τῶν «Προφητῶν» τῆς πρώτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οὗτοι παρουσιάζονται ὡς τὰ ὄργανα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Μτθ. 10,20. Μρκ. 13, 11), πρὸς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οὗτοι «ἐλάλουν γλώσσαις καὶ προεφήτευον» (Πράξ. 19, 26). Λίαν χαρακτηριστικαὶ ἀποβαίνουν αἱ περιπτώσεις τῶν Προφητῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας (Πράξ. 13,1), τοῦ Ἰούδα καὶ Σιλᾶ (Πράξ. 15, 2), τοῦ Ἀγάβου (Πράξ. 21, 10), καὶ τῶν τεσσάρων θυγατέρων τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου (Πράξ. 21, 9). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πάντως ἐπέδειξεν ἰδιαιτέραν φροντίδα διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, κατὰ τὰς κοινὰς ἱερὰς συνάξεις τοῦ πληρώματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, ἀπὸ τυχὸν ἐνθουσιαστικὰς ὑπερβολὰς καὶ εὐκόλους παρεξηγήσεις τῶν χαρισμάτων τούτων, ἐξ ἴσου τῆς γλωσσολαλίας καὶ τῆς προφητείας (1 Κορ. 14, 26. Πρβλ. αὐτόθι 5, 39. 14, 3-5 καὶ 24-31. 1 Πέτρ. 1, 10).

Διὰ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἀποκαλύψεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποβαίνουν χαρακτηριστικοὶ οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων 2, 43· «Πολλὰ δὲ τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν Ἀποστόλων ἐγίνετο».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμακάρισε τὰ πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας Του δι' ὅλας αὐτὰς τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας πολλοὶ Προφῆται καὶ δίκαιοι τῶν χρόνων τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπεθύμησαν καὶ δὲν

ἠξιώθησαν νὰ λάβουν (Ματθ. 13, 17. Λκ. 10, 23. Πρβλ. καὶ Μτθ. 11, 25. Λκ. 10, 21-24).

Τὸ ἰδιαίτερον πάντως ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων πασῶν τῶν ἐποχῶν προεκάλεσαν καὶ προκαλοῦν αἱ σαφεῖς καὶ κατηγορηματικαὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ, Παύλου, Πέτρου καὶ Ἰωάννου, περὶ τῶν ἐσχάτων καιρῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, τῆς Δευτέρας παρουσίας ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ αἰωνίου μακαριότητος τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς αἰωνίου ἀποξενώσεως πάντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἐπὶ τῆς γῆς περιφρονοῦντες τὰς συνεχεῖς ἀποκαλύψεις τοῦ Θεοῦ (Ἑβρ. 1, 1-2) καὶ τὸ ὑπὲρ ἑαυτῶν πανάγιον θέλημά Του (Λκ. 16, 19-31).

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκτενῶς ὡμίλησε πρὸς τοὺς Μαθητάς Του ὀλίγον πρὸ τῆς καταδίκης καὶ τοῦ θανάτου Του, περὶ τῶν δεινῶν καὶ τῶν διωγμῶν τῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὸ ἅγιον θέλημά Του ὑπὸ πάντων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν καὶ περὶ τῶν μεγάλων θλίψεων ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἐσχάτους καιρούς, ὡς καὶ περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας αὐτοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, καὶ τῆς ὁποίας τὸν χρόνον, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, οὐδεὶς ἄλλος γνωρίζει «εἰ μὴ ὁ Θεὸς Πατὴρ μόνος» (Μτθ. 24, 36), ὡς θέματος τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ (Πράξ. 1, 7-8). Ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν (Ἰωάν. 1, 3), θὰ εἶναι ἡ ἐπισφράγισις ἁπάσης τῆς θείας δημιουργίας, ἡ λῆξις τῆς θείας ἀποστολῆς αὐτῶν, ἡ ἀλλαγὴ τῶν πάντων καὶ ἡ ἐπισυναγωγὴ αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ τρισυποστάτου Θεοῦ, ἡ διαφάνεια τῆς βιοτῆς καὶ τῶν ἔργων ἑνὸς ἑκάστου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἡ περὶ τούτων δικαιοκρισία τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ (Ρωμ. 9, 16. Πρβλ. Μτθ. 24, 31-32. 25, 31-46).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδασκε πάντα ταῦτα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῶν πέραν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἵδρυε, προσέθετε δὲ ὅτι ὅσοι θὰ ζοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ γνωρίσουν τὸν φυσικὸν θάνατον, ἀλλὰ θὰ ὑποστοῦν τοιαύτην ἀλλαγήν, ὥστε νὰ ἁρπαγοῦν εἰς τὸν ἀέρα πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Κυρίου (1 Θεσ. 4, 13-17. 2 Θεσ. 5, 2-3). Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἀνυπομόνως ἀπεκδέχεται τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἡμέραν λυτρώσεως (Ρωμ. 8, 19. 1 Κορ. 1, 7. Πρβλ. 1 Πέτρ., 1, 13) καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔργον ἑκάστου φανερὸν γενήσεται (1 Κορ. 3, 13).

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος γνωρίζων τὴν προφορικὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τὴν διασώσασαν τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων διδασκαλίαν Του, ἀναφερόμενος εἰς αὐτὴν παρατηρεῖ· «Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ

ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσεται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. Τούτων οὖν πάντων λυομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οἱ οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται! καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (2 Πέτρου 3, 10-14).

Γ'. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου εἶναι ἕνα ἐσχατολογικὸν κείμενον. Τοῦτο παρουσιάζει μίαν μεγάλην καὶ οὐσιαστικὴν ἰδιαιτερότητα ἀντιπαραβαλλόμενον πρὸς τὰ πολλὰ ἄλλα ἐσχατολογικὰ κείμενα τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς γραμματείας τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἔγκειται δὲ ἡ ἰδιαιτερότης αὕτη εἰς τὸ γεγονὸς τῆς μὴ συντάξεως τοῦ περιεχομένου της ὑπό τινος ἐμπνευσμένου ἢ φαντασιοπλήκτου συγγραφέως, ἀλλὰ τῆς πιστῆς καταγραφῆς τῆς πλέον συγκλονιστικῆς ἀποκαλύψεως τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς ἀποκαλύψεως ἔχει ἄμεσον προσωπικὴν σχέσιν πρὸς τὸν δεχθέντα καὶ καταγράψαντα ταύτην, καθόσον ἀποτελεῖ τὴν ἄμεσον καὶ ἄνευ οἱασδήποτε καθυστερήσεως ἀπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν ἀγωνιώδη αἰτήματα τῆς πλέον ἐνθέρμου καὶ συγκλονιστικῆς προσευχῆς τοῦ ἠγαπημένου Μαθητοῦ Του, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων ἐνεπιστεύθη ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τὴν Παναγίαν Μητέρα Του.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶχεν ὀλίγον πρὸ τοῦ ἔτους 70 καὶ ἀσφαλῶς μετὰ τὸν θάνατον τῆς Παναγίας Θεομήτορος εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Ἔφεσον τῆς Μ. Ἀσίας. Αἱ πολλαὶ ἐκκλησιαστικαὶ κοινότητες, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἱδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ διαποιμανθῆ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ καὶ συνεργάτου του Τιμοθέου, εὑρίσκοντο εἰς κατάστασιν μεγάλης πνευματικῆς ἀκμῆς καὶ ἀρίστης ὀργανώσεως. Πλὴν ὅμως εἶχον ἤδη ἐμφανισθῆ καὶ αἱ πρῶται αἱρέσεις, ὡς αἱ τῶν Δοκητῶν, τῶν Ἀλόγων καὶ τῶν πολυωνύμων Γνωστικῶν. Ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων τούτων, τὰ ὁποῖα ἀπεκορυφώθησαν διὰ τῶν διωγμῶν Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν κατόπιν τῶν σχετικῶν διαταγμάτων τῶν αὐτοκρατόρων Κλαυδίου, Νέρωνος, καὶ Δομετιανοῦ, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶχεν ἀναλάβει τὴν πνευματικὴν εὐθύνην διὰ λογαριασμὸν συνόλου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὁ μόνος ἐπιζῶν ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαθητῶν τοῦ Κυρίου.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εὑρίσκετο τότε, ὅτε εἶδε τὸ περιεχόμενον τῆς πρὸς αὐτὸν γενομένης ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξόριστος εἰς τὴν Νῆσον Πά-

τμον, κατόπιν ειδικῆς ἀποφάσεως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δικαστηρίου τῆς Ρώμης[19], διότι, μὲ τὴν φλόγα τῆς πίστεώς του εἰς τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς προσωπικῆς του εὐθύνης ἔναντι τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας Του, ἀντετάχθη σθεναρῶς εἰς Ἔφεσον πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ἐκπροσώπους τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας, τοὺς ἐπιβάλλοντας καὶ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων τῆς Μ. Ἀσίας τὴν συμμετοχήν των εἰς τὰς τελετάς, τὰς θυσίας καὶ τὰς πανηγύρεις πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ (81-96 μ.Χ.) ὡς Θεοῦ καὶ ἐξουσιαστοῦ πάντων. Πρὸς τοῦτο εἶχον ἀνεγερθῆ κατὰ χώρας καὶ πόλεις βωμοί, εἰς τοὺς ὁποίους προσεφέροντο προσφοραὶ καὶ θυσίαι, ἐτελοῦντο δὲ καὶ ποικίλαι ἑορταστικαὶ πανηγυρικαὶ ἐκδηλώσεις πρὸ τοῦ αὐθεντικοῦ ἀγάλματος τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ ὁποῖον ἀντὶ ἁδροτάτης ἀμοιβῆς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ρώμην διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης. Ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ τοῦ «θηρίου» τῆς Ἀποκαλύψεως, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν χωρίων 11,7 καὶ 13, 1[20].

19. Ὅρα Εἰρηναίου († 202-203), Κατὰ Αἱρέσεων, ἀπόσπασμα 93 εἰς βιβλίον Ε', 30, 3. ΒΕΠΕΣ 5, 169, 27-29. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ χρόνου τῆς ὁράσεως τῆς ἀποκαλύψεως ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· «Οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς». Πρβλ. Ἱππολύτου Ρώμης(;), «Περὶ τῶν ΙΒ' Ἀποστόλων». ΒΕΠΕΣ 6, 296, 9-11: «Ἰωάννης δὲ ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ Δομετιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐξορισθεὶς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ, ἐν ᾗ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον συνεγράψατο, καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν ἐθεάσατο, ἐπὶ Τραϊανοῦ ἐκοιμήθη· οὗ τὸ λείψανον ζητηθὲν οὐχ εὑρέθη». Εὐσεβίου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης († 340), Ἐκκλησ. Ἱστορ. III, 18, 4. Ἐνταῦθα ὁ Εὐσέβιος ἀναφερόμενος εἰς τὰς αὐθεντικὰς πληροφορίας τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐκκλησ. συγγραφέων παρατηρεῖ· «... καὶ τοὺς ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς μὴ ἀποκνῆσαι ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις τόν τε διωγμὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μαρτύρια παραδοῦναι, ὅ γε καὶ τὸν καιρὸν ἐπ' ἀκριβὲς ἐπεσημήναντο, ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ Δομετιανοῦ...», τουτέστι κατὰ τὸ ἔτος 94 ἢ 95 μ.Χ.. Ὁ Δομετιανὸς διετέλεσεν Αὐτοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κατὰ τὰ ἔτη 81-96 μ.Χ. Περὶ αὐτοῦ ὅρα Suetonii, De vita Caesarum XIII, 1-2. Ἔκδοσις Rudolf Till, Sueton Caesarenleben, Stuttgard, 1936, 486-496. Οὗτος ἐπέβαλε πάλιν τὴν ἐν ζωῇ λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους του. Κέντρον τῆς λατρείας ταύτης διὰ τὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας κατέστησε τὴν Ἔφεσον, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνηγέρθη καὶ ἐπώνυμος ναός, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχεν ἐπιβλητικὸν αὐθεντικὸν ἄγαλμα τοῦ αὐτοκράτορος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προσεφέροντο θυμίαμα καὶ ἄλλαι θυσίαι, ἐτελοῦντο δὲ καὶ διάφοροι τελεταὶ καὶ πανηγύρεις πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Πρὸ τοῦ ἀγάλματος τούτου ὑπεχρεοῦντο καὶ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσίας νὰ προσφέρουν τὰς θυσίας καὶ τὴν λατρείαν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὡς τὸν μόνον Θεὸν καὶ κυρίαρχον πάντων (Deus et Dominus). Πρβλ. C. K. Barrett, - Carsten Colpe, Die Umwet des Neuen Testaments, Tübingen 1959, 30-32. Bo-Reice., Neutestamentliche Zeitgeschichte, Berlin 1965, 108. Helmut Koester, Einführung in das Neue Testament, Berlin-New York 1980, 329-331. 685.

20. Πρβλ. Helmut Koester, μν. ἔργ., 381. Πρβλ. Μ. Α. Σιώτου, 666 ἀριθμὸς τῆς ταυτότητος τοῦ Ἀντιχρίστου, Ἀθῆναι 1987.

Αἱ συνέπειαι τῆς σθεναρᾶς ταύτης ἀντιθέσεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας ὑπῆρξαν τραγικαὶ διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ Ἰωάννης συνελήφθη καὶ λόγῳ τῆς ἡγετικῆς θέσεώς του ἀπεστάλη δέσμιος εἰς Ρώμην, ἵνα ἐκεῖ δικασθῇ, ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δικαστηρίου. Πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐφυλακίσθησαν καὶ ἐβασανίσθησαν, ὁ διακεκριμένος ἰατρὸς τῆς Περγάμου Ἀντιπᾶς καὶ ἐξέχον μέλος τῆς εἰς αὐτὴν Ἐκκλησίας, ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον (Ἀποκ. 2, 13). Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μεταταγεὶς ἀπὸ τὰς φυλακὰς τῆς Ἐφέσου εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ρώμης, παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν βασανιζόμενος δεινῶς εἰς αὐτάς. Κατὰ τὸν Ἅγιον Τερτυλλιανόν[21], περιελούσθη μὲ ζέον ἔλαιον, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε, τέλος τὸ ἐκδικάσαν αὐτὸν αὐτοκρατορικὸν δικαστήριον ἐπέβαλεν εἰς αὐτόν, λόγῳ τῆς μεγάλης ἡλικίας του, τὴν ἠπίαν ποινὴν τῆς ἐξορίας εἰς τὴν τότε ἔρημον νῆσον Πάτμον, ἡ ὁποία εἶχεν ἐπιλεγῆ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὡς ὁ τόπος τῆς ἐξορίας τῶν βαρυποινιτῶν κατοίκων τῆς Μ. Ἀσίας.

Προσωπικῶς ὑποστηρίζω, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρέχει τὴν κλεῖδα τῆς ὀρθῆς κατανοήσεως καὶ ἑρμηνείας συνόλου τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεώς του ταύτης διὰ τῆς πληροφορίας του, περὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεώς του κατὰ τὴν ὥραν τῆς ὁράσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης (1, 9-10). Τὴν πληροφορίαν ταύτην ὀφείλει οὕτω πᾶς ἀναγνώστης νὰ διατηρῇ εἰς τὴν σκέψιν του κατὰ πᾶσαν μελέτην ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου τούτου. Ἐκφράζουν δὲ τὴν πληροφορίαν ταύτην αἱ λέξεις τοῦ Ἰωάννου· «Ἐγὼ Ἰωάννης ἐγενόμην... ἐν Πάτμῳ... ἐν Πνεύματι ἐν τῇ Κ υ ρ ι α κ ῇ ἡμέρᾳ καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης· ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις...».

Κατ' ἐπιταγὴν βασικοῦ γενικοῦ κανόνος τῆς ἐπιστημονικῆς ἑρμηνείας τῶν ἱερῶν κειμένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἡ ὀρθὴ κατανόησις καὶ ἡ ἀκριβὴς ἑρμηνεία παντὸς ἁγιογραφικοῦ κειμένου ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν πληρεστέραν γνῶσιν καὶ τὴν πλέον ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν περιστατικῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν προέλευσιν αὐτοῦ. Διὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου περιλαμβάνονται εἰς τὰ περιστατικὰ καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ψυχικὴ κατάστασις, ὡς

21. Ὅρα Τερτυλλιανοῦ, De praescriptione Haereticorum 36, ἔκδ. Erwin Preuschen, 2. Aufl. Tübingen 1910, 28, 24-26: «Ubi (Romam) Apostolus Iohannes, posteaquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur». Πρβλ. Bo-Reicke, ἔνθ. ἀν. 108.

καὶ τὰ ἔντονα καὶ συγκλονιστικὰ βιώματα, τὰ ὁποῖα διακατεῖχον τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην πρὸ καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ὁράσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης, ὡς καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς καταγραφῆς της[22].

Διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ἡ ἔκφρασις «ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ» δὲν ἐδήλου ἁπλῶς, ὡς διὰ κάθε ἄλλον Χριστιανόν, τὴν ἡμέραν τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ περισσότερον τούτου, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἡμέραν τῆς τελεσιουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας εὐχαριστίας ὑπὸ πασῶν τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, καὶ τῆς Θείας Μεταλήψεως ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν, τῶν μετασχόντων εἰς τὴν τελεσιουργίαν του. Τοῦτο ρητῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Βιβλίου τῆς «Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων», τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὀλίγας μόνον δεκαετίας μετὰ τὴν καταγραφὴν τοῦ Βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. Ἡ σχετικὴ αὕτη ἱστορικὴ μαρτυρία τοῦ βιβλίου τῆς Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων ἀσφαλῶς ἐκφράζει τὴν πρᾶξιν τῆς πρώτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὑποδεικνύεται εἰς πάντας τοὺς Χριστιανούς· «Κατὰ Κυριακὴν δὲ Κυρίου συναχθέντες κλάσατε ἄρτον καὶ εὐχαριστήσατε, προεξομολογησάμενοι τὰ παραπτώματα ὑμῶν, ὅπως καθαρὰ ἡ θυσία ὑμῶν ᾖ ..... Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ρηθεῖσα ὑπὸ Κυρίου...» (Διδαχὴ XIV, 1-3). Ἡ ἔκφρασις τοῦ κειμένου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου «ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ» ἀσφαλῶς παρουσιάζεται ἐνταῦθα φορτισμένη μὲ τὰ πράγματι συγκλονιστικὰ βιώματα ἐκεῖνα τοῦ ἠγαπημένου Μαθητοῦ, τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα ἡ ὑπέρ ποτε ἄλλοτε ἀνάτασις τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ βαθεῖα κατάνυξις τῆς προσευχῆς του ἐπλημμύριζον τὴν ὑπόστασίν του, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος κρατῶν τὰ τίμια δῶρα τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, ὕψωνε τὰς χεῖράς του εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς καθαγιασμὸν καὶ μεταβολὴν αὐτῶν εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Τὴν ἱερωτέραν ἐκείνην στιγμὴν ὁ Ἰωάννης τελετουργῶν τὸ ὑπέρτατον Μυστήριον τῆς ὑπὲρ σύμπαντος τοῦ κόσμου θυσιαζομένης ἀγάπης τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾐσθάνετο τὸν ἔνθεον μετεωρισμὸν τῆς ψυχῆς του νὰ πνίγεται ἀπὸ τὴν πλημμυρίδα τῶν ζωηροτάτων προσωπικῶν ἀναμνήσεών του. Ἀναμνήσεων τοῦ τόπου καὶ τῶν συγκλονιστικῶν περιστατικῶν τῆς συστάσεως τοῦ Μυστηρίου τούτου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν τελευταίαν νύκτα τῆς μετὰ τῶν Δώδεκα Μαθητῶν Του συνεστιάσεως (Μτθ. 26, 20-26. Μρκ. 14, 17-21. Λκ. 22, 14. καὶ 21-23.

---

22. Πρβλ. Helmut Koester, ἔνθ. ἀν. 685. Περὶ τῆς λατρείας ταύτης τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων γενικῶς ὅρα Werner Foerster, Neutestamentliche Zeitgeschichte. Zweiter Halbband: Das Römische Weltreich zur Zeit des Neuen Testaments, Hamburg (1956), 52-59.

Ἰωάν. 12, 21-30)· ἀναμνήσεων τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ μίαν συνεχῆ πεντηκονταετίαν καὶ πλέον τελεσιουργίας τοῦ αὐτοῦ μυστηρίου εἰς Ἱεροσόλυμα, Γεθσημανῆ, εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, εἰς Ἔφεσον καὶ ὅπου ἀλλοῦ, εἰς τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσιας· ἀναμνήσεων πάντων τῶν νῦν διωκομένων Χριστιανῶν καὶ μὴ δυναμένων ἐλευθέρως νὰ τελεσιουργήσουν τὸ Μυστήριον τοῦτο καὶ νὰ κοινωνήσουν τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰς χεῖρας ἐκτεταμένας εἰς εὐλογίαν παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης μιᾶς ἁγίας καὶ καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τελεσιουργεῖ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν ὑπὸ σκληρὸν διωγμὸν τελούντων Λειτουργῶν τοῦ θειοτάτου τούτου Μυστηρίου, καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον, θερμῶς δὲ ἱκετεύει καὶ ζητεῖ τὴν ἄμεσον παρουσίαν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἄμεσον ἐνίσχυσιν τῆς ἀπειλουμένης πίστεως πάντων τῶν διωκομένων Χριστιανῶν.

Τὸ ὑπὲρ αὐτῶν αἴτημα τοῦτο τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἁπλοῦν, πλὴν ὅμως συγκλονιστικὸν καὶ διὰ τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως πάντων. Καὶ ἰδού, ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξεν ἄμεσος καὶ σαφής. «Ἐγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠμέγα, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ» (1, 8). «Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ λέγων· μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου» (1, 17-18). Ἐγὼ ὁ Ἰωάννης ταῦτα «ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης· ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν» (1, 10-11). Ναὶ Ἰωάννη· «ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ» (22, 7). Πλὴν ὅμως «γράψον οὖν ἃ εἶδες καὶ ἅ εἰσιν καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα» (1, 19).

Κατόπιν τῆς σαφοῦς παραγγελίας ταύτης τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, ὁ Ἰωάννης ἀντιλαμβάνεται τὴν καθυστέρησιν τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡς ἔκφρασιν τῆς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ. Πράγματι εἶναι λίαν χαρακτηριστικὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ὅσα ἐντέλλεται ὁ Ἰωάννης νὰ γράψῃ εἰς τὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου: «... Πέπτωκας, καὶ μετενόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς». Ἡ φωνὴ τοῦ ὁμιλοῦντος πρὸς

τὸν Ἰωάννην Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶχεν ὡς εἰς μαγνητοταινίαν ἀποτυπωθῆ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ πᾶσαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ ὁρώμεναι σκηναὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ἀνεξιτήλως προεβλήθησαν εἰς τὴν ὀθόνην τῆς ψυχῆς του.

Διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχε σταματήσει ἡ ροὴ τοῦ χρόνου καὶ ἔβλεπε πανοραματικῶς τὰ ἐσόμενα καὶ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐντὸς καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τῶν δαιμόνων, πρὸς ἐξόντωσιν τῆς ὑποστάσεώς της, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔζησε τότε διὰ δευτέραν φοράν, μετὰ τὸ θαβώριον ἐκεῖνο φῶς τῆς θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου θεώρησιν τῶν πάντων διὰ τοῦ ἀποκαλύπτοντος τὰ πάντα φωτὸς τῆς ἀμέσου προσωπικῆς παρουσίας τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Κυριάρχου τῶν πάντων Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ τελειωτοῦ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον τῶν θεολόγων, τὸν Πατέρα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, ἡ ἑνότης σύμπαντος τοῦ κόσμου εἶναι ὁ κλῆρος πάντων τῶν θεοσεβῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς μέγα αἴτημα τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, «ἵνα οἱ πάντες ἓν ὦσι» (Ἰωάν. 17, 21). Ὁ Ἰωάννης γνωρίζει καλῶς ὅτι τὸ αἴτημα τοῦτο τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ μόνον διὰ τῆς ἐπικρατήσεως, μεταξὺ πάντων τῶν ἀνθρώπων, τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἰδιαίτατα δὲ τῆς ἀγάπης ἑνὸς ἑκάστου πρὸς τοὺς προσωπικοὺς ἐχθρούς του. Κατὰ τὸν Ἰωάννην, οἱ μὴ ἔχοντες τὴν ἀγάπην ταύτην, ὡς κανόνα τῆς ζωῆς των, ἀντιστρατεύονται πρὸς τὸ ὑπὲρ πάντων ἅγιον θέλημα τοῦ παναγάθου Θεοῦ καὶ πρὸς τὸν θεῖον ἐπὶ τῆς γῆς προορισμόν των. Οὗτοι ζοῦν ἐν πλάνῃ καὶ συμβάλλουν μεγάλως εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ πνευματικοῦ σκότους, τῆς κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς διαφθορᾶς τῶν πάντων, τῆς καλλιεργείας τοῦ μίσους, τῆς ἐπεκτάσεως τῶν πολέμων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν τρομακτικῶν θλίψεων τῆς ζωῆς. Πάντες οὗτοι οἱ ἐργάται τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀνομίας ἐπιστρατεύουν μετὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν τοῦ Σατανᾶ, ὅλας τὰς δυνάμεις των κατὰ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἀποδυνάμωσιν καὶ ἅλωσιν τῶν μελῶν της.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς πίστεώς του ταύτης, «γενόμενος ἐν πνεύματι» καὶ ὑψωθεὶς ἐν ἐκστάσει μέχρι τοῦ οὐρανοῦ (4, 1) ἀντιλαμβάνεται ὀρθῶς τὰ ὅσα ἀπεκαλύφθησαν εἰς αὐτὸν μετὰ τὸ σάλπισμα τῶν ἓξ ἐκ τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων (Κεφ. 8, 1-9, 21), οὐχὶ ὡς ἐνεργήματα τοῦ παναγάθου καὶ πανοικτίρμονος Θεοῦ, ἀλλ' ὡς τὰς τρομακτικὰς συνεπείας τῶν βδελυρῶν ἔργων τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς καὶ πολιτείας τῶν ἀντιστρατευομένων πρὸς τὸ πανάγιον θέλημα τοῦ τὰ πάντα καλῶς ποιήσαντος θείου Δημιουργοῦ.

Συνιστᾷ ὄντως τραγικὴν παρεξήγησιν ἡ ἀγανάκτησις τῶν ὅλως ἀναρμοδίων ἐπικριτῶν τῶν τρομακτικῶν τούτων σκηνῶν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, ὡς δῆθεν μειονεκτικῶν τῆς καθόλου πνευματικότητος αὐτοῦ. Οὗτοι πάντες δὲν ἠδυνήθησαν καὶ οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ κατανοήσουν ὅτι αἱ συνέπειαι τῶν ἀντιθέων πράξεων τῶν ἀνθρώπων συνιστοῦν αὐτὰς τὰς οὕτως ἀποκαλυπτομένας τραγικὰς σκηνὰς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Τῶν τρομακτικῶν τούτων σκηνῶν προηγοῦνται αἱ σκηναὶ τῶν κεφαλαίων 4, 1-7, 17, διὰ τῶν ὁποίων προβάλλεται ἡ ἁγιότης καὶ ἡ μεγαλειότης τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ὁ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θρίαμβος τῆς θείας Οἰκονομίας, ἕπονται δὲ τὰ κεφάλαια 10, 1-14, 20, διὰ τῶν ὁποίων προβάλλεται ἡ ἀκατανίκητος δύναμις τῆς θυσίας τοῦ «ἀρνίου» τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀμνοῦ δῆλον ὅτι, τοῦ αἴροντος τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου (Ἰωάν. 1, 29 καὶ 36). Ἡ θυσία αὕτη συνιστᾷ τὸν πυρῆνα καὶ τὸ ἀρραγὲς θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἁγιάζεται ὁ ἄνθρωπος τῆς πίστεως καὶ ἐξουδετεροῦται ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ, ἐπιτυγχάνεται ὁ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ζωῆς τῶν Ἁγίων αὐτῆς, καὶ ἑδραιοῦται οὕτω καὶ ἐν οὐρανοῖς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῶν σκηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην μετὰ τὸ σάλπισμα καὶ τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ προεβλήθη ὑπὲρ ἐπαρκῶς τὸ χριστιανικὸν θεολογικὸν νόημα τῆς «θεοδικίας» καὶ τῆς «δικαιοκρισίας» τοῦ ἐν Τριάδι μόνον ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὡς ἀπαρεγκλίτων αὐτοῦ ἠθικῶν νόμων διαπαιδαγωγήσεως πρὸς τὴν μετάνοιαν παντὸς ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Ὡς γνωστόν, ὁ ἐν Τριάδι μόνος ἀληθινὸς Θεὸς οὔτε θέλει τὸ κακὸν οὔτε ἔχει οἱανδήποτε εὐθύνην διὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ προϊὸν τῆς κακῆς χρήσεως τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἐκείνης δηλαδὴ ἡ ὁποία ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸ ἀποκεκαλυμμένον ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, δι' ἕνα ἕκαστον καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ διάπραξις τοῦ κακοῦ συνεπάγεται τὰς θλίψεις καὶ τὰς τρομακτικὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς πάντων. Ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουν συναίσθησιν τῆς προσωπικῆς των ἐνοχῆς διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἐμπειρίας τῶν ὀψωνίων τῆς κάθε ἁμαρτίας των. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν νοσταλγοῦν τὴν πρὸ τῆς διαπράξεως τῆς ἁμαρτίας ψυχικήν των γαλήνην. Ὁ Θεὸς ἀνέχεται τὸ κακὸν καὶ καλεῖ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Ἡ ἐκ τῶν θλιβερῶν συνεπειῶν ἑκάστου ἁμαρτωλοῦ προσωπικὴ ἐμπειρία εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ τὸν διαπαιδαγωγήσῃ πρὸς τὴν μετάνοιαν, τὸν ὑπέρτατον τοῦτον νόμον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν πάντων. Ἡ μετάνοια αὕτη εἶναι ὄχι μόνον ἐφικτή, ἀλλὰ καὶ εὔκολος, δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν προσωπικὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τῆς «μετανοίας», τοῦ

διαρκοῦς τούτου προσκλητηρίου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καταδεικνύεται πλήρως ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀποστρέφεται τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ μόνον τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῆς ὁποίας φθείρεται καὶ αὐτὴ ἡ ἄψυχος φύσις, ὥστε νὰ διαταράσσεται ἡ φυσικὴ ἁρμονία τῆς θεϊκῆς λειτουργίας της. Οὕτω καὶ αὐταὶ αἱ φυσικαὶ καταστροφαί, αἱ χαρακτηριζόμεναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς «θεομηνίαι», δὲν ἐκφράζουν παρὰ μόνον τὸ ὀρθὸν θεολογικὸν νόημα τῶν νόμων τῆς θεοδικίας καὶ τῆς δικαιοκρισίας, τὰς ἐπὶ τῆς φύσεως δηλαδὴ τραγικὰς συνεπείας τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας ἀκριβῶς ἀπεχθάνεται ὁ ἅγιος Θεός.

Τὸ οὐσιαστικώτερον νόημα τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου εὑρίσκεται γενικώτερον εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῶν δύο ἄκρως ἀντιτιθεμένων κόσμων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ὡς παρουσιάζουν αὐτοὺς πᾶσαι αἱ σκηναὶ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης. Πρόκειται ἀφ' ἑνὸς περὶ τοῦ κόσμου τῶν ἀναριθμήτων ἐργατῶν τῆς ἀνομίας, τοῦ κακοῦ, τῆς πλάνης, τοῦ ψεύδους, τοῦ σκότους, τῆς διαφθορᾶς τῶν πάντων, καὶ τοῦ μίσους, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ τοῦ κόσμου τῶν ἐλαχίστων ἐργατῶν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἁγιάζεται σύμπας ὁ κόσμος, αὐξάνει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μεγαλύνεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὑπογραμμίζεται ὁ συμβολικὸς ἀριθμὸς τῶν 144 χιλιάδων τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ χωρίον 7, 4-8, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τὴν ἀκαταμάχητον πληρότητα τῆς δυνάμεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἂν καὶ νοσταλγῇ τὴν ἄμεσον Δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἕνεκα τῶν ἐκ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δομετιανοῦ μεγάλων κινδύνων τῆς πίστεως πολλῶν ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, κατανοεῖ πλήρως τὴν καθυστέρησιν ταύτης ὡς ἔκφρασιν τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ. Ἀντιλαμβάνεται δὲ δι' ὅσων ἀπεκαλύφθησαν εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν ἦλθεν ἀκόμη δι' αὐτὴν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὡς ἔγινε καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ (Γαλ. 4,4). Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀντιλαμβάνεται οὕτω τὴν ὕπαρξιν εἰς τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ εὐρυτάτων περιθωρίων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξαντληθοῦν. Τὰ περιθώρια ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἐγνώρισε τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε ἐδίδαξεν εἰς τὰ πλήθη τὴν παραβολὴν τοῦ μεγάλου δείπνου (Λκ. 14, 21-24).

Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ οὐσιαστικὸν νόημα τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου ὑπογραμμίζεται ἐπαρκῶς καὶ εἰς τὸ ἐμπνευσμένον «Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν», τὸ διαγγελθὲν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νήσου τῆς Πάτμου τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1995, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐκεῖ γενομένων πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πανορθοδόξου προσκυνηματικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου

ἀπὸ τῆς ὁράσεως καὶ τῆς καταγραφῆς τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τῆς 'Αποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου[23].

Ὁ πανηγυρικὸς ἑορτασμὸς τῶν μεγάλων ἐπετείων τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ παρέχει πάντοτε τὴν πράγματι θεάρεστον εὐκαιρίαν τῆς πλέον πνευματικῆς ὁμαδικῆς ἀνατάσεως τῶν ψυχῶν τοῦ πληρώματός της. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ γενόμενος κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐπίσημος πανηγυρικὸς ἑορτασμὸς τῆς μεγάλης ταύτης ἐπετείου, κατόπιν τῆς σεπτῆς ἀποφάσεως τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Βαρθολομαίου, καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου, εὗρε μεγάλην ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς 'Ορθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Χριστιανῶν. 'Επιτρέπεται νὰ λεχθῇ καὶ πάλιν, ὅτι ἡ ἱερὰ νῆσος Πάτμος προεβλήθη τὸ δεύτερον διὰ τοῦ γενομένου τούτου πανηγυρικοῦ προσκυνηματικοῦ ἑορτασμοῦ ὡς ὁ ἐξώστης τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ὡς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν[24]. Οὐδεμία ἄλλη νῆσος ἢ πόλις τῆς γῆς προεβλήθη ποτὲ τόσον ὅσον δὶς προεβλήθη ἡ νῆσος Πάτμος· τὸ πρῶτον διὰ τῆς ἐκεῖ ἀποκαλύψεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ τῶν ὅσων εἶδε, ἤκουσε καὶ κατέγραψεν ὁ ἠγαπημένος αὐτοῦ Μαθητὴς καὶ 'Απόστολος 'Ιωάννης· τὸ δεύτερον δὲ διὰ τοῦ ἐπισήμου μεγάλου προσκυνηματικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς καταγραφῆς τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης. Τὰ ὅσα ἀπᾴδοντα συνέβησαν ὁπουδήποτε ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου ταύτης ἀπεδοκιμάσθησαν ὀρθῶς ὡς ἀνήκοντα καὶ αὐτὰ εἰς τὰς ἀνιέρους πράξεις τῶν ἐργατῶν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας, τὰς συνεπείας τῶν ὁποίων ὑπονοοῦν αἱ φρικταὶ σκηναὶ τοῦ ἰδίου τοῦ βιβλίου τῆς 'Αποκαλύψεως, αἱ περιγραφόμεναι μετὰ τὸ σάλπισμα τῶν πρώτων ἓξ 'Αγγέλων τοῦ Θεοῦ.

Οὕτω παρίσταται ἀνάγκη νὰ ὑπογραμμισθῇ ἐν κατακλεῖδι τῆς παρούσης ὁμιλίας, ὅτι ἡ σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν προβλημάτων τῆς ἑρμηνείας καὶ τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου τῆς 'Αποκαλύψεως τοῦ 'Ιωάννου ἀναγνωρίζει σήμερον ἄνευ οἵας δήποτε ἐπιφυλάξεως τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τούτου, ὡς προσωπικὴν πραγματικὴν καὶ ἱστορικὴν ὅρασιν καὶ καταγραφὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ 'Αποστόλου 'Ιακώβου, τοῦ «ἠγαπημένου Μαθητοῦ τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ». Ὑπὲρ τῆς ταυτότητος αὐτοῦ συνηγοροῦν πολλοὶ λόγοι. Πρῶτον ἡ ἐν πολλοῖς ταυτότης τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας τοῦ κατὰ 'Ιωάννην Εὐαγγελίου καὶ τοῦ βιβλίου τῆς 'Αποκαλύψεως, ὡς καὶ αἱ διάφοροι

23. Ὅρα Περιοδικὸν «'Εκκλησία», ἀριθ. τεύχους 15, τῆς 15ης 'Οκτωβρίου 1995, 609-612: «Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν». (Πάτμος, 26 Σεπτεμβρίου 1995).

24. Πρβλ. Μ. Α. Σιώτου, Ὁ Εὐαγγελιστὴς 'Ιωάννης εἰς Πάτμον, 'Αθῆναι 1974, 5-6.

συνώνυμοι ἐκφράσεις ἀμφοτέρων. Δεύτερον, ἡ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνυπαρξία ἄλλης τινὸς προσωπικότητος ἐχούσης τὸ ὄνομα 'Ιωάννης (1,1· 4. 22, 8), πληρούσης τὰς ἱστορικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς προϋποθέσεις τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τούτου τῆς 'Αποκαλύψεως. Καὶ τρίτον, ἡ διαφαινόμενη πράγματι εἰς τὰ χωρία 12, 1-18, 19, 7-8 καὶ 21, 9 συνταύτισις τῆς Θεομήτορος Παναγίας ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Νομίζω ὅτι ἡ φρασεολογία τῶν τριῶν τούτων περικοπῶν τοῦ βιβλίου τῆς 'Αποκαλύψεως ἐπιτρέπει τὴν συνταύτισιν ταύτην τῆς Παναγίας Θεοτόκου πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· α) κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπιγείου ζωῆς της (12, 1-18)· β) διὰ τῆς μετὰ τὸν θάνατόν Της σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν ὑπόστασιν τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (19, 7-8)· καὶ γ) διὰ τῆς ἐξαιρέτου θέσεώς Της εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (21, 9-14) μετὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Μονογενοῦς υἱοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου[25].

Διὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν 'Ιωάννην ἡ συνταύτισις αὕτη ἦτο μία ἱστορικὴ πραγματικότης, τὴν ὁποίαν ἔζησεν ὁ ἴδιος ἀδιαλείπτως ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν «ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια» ('Ιωάν. 19, 7) μέχρι τοῦ θανάτου Της εἰς Γεθσημανῆ[26]. Ὡς γνωστόν, ἡ ἐν Γεθσημανῇ ἐγκατάστασις τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ἐκεῖ οἶκον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου συνέβαλεν ἀποφασιστικῶς μετὰ τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, καὶ τὸν ἐν συνεχείᾳ διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν ἄνευ ἑτέρου μεταφορὰν τῆς ἕδρας τῆς πρώτης 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ ἐν Σιὼν ὑπερῴου ἐκείνου τῆς κατοικίας τῆς Μαρίας, τῆς μητρὸς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅπου ὁ Κύριος συνέφαγε μετὰ τῶν Δώδεκα 'Αποστόλων τὸ τελευταῖον ἐπὶ τῆς γῆς Δεῖπνόν Του, συνέστησε δὲ καὶ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας, τὸ θεμέλιον τῆς ὑποστάσεως τῆς 'Εκκλησίας, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεκαινίασε τὸ ἔργον αὐτῆς διὰ τῆς ἐκεῖ ἐπιφοιτήσεώς Του, εἰς τὴν ἐν Γεθσημανῇ ἕδραν τῆς Θεοτόκου, μέχρι τοῦ Θανάτου Της. Δι' ἅπαντα τὰ Μέλη τῆς πρώτης 'Αποστολικῆς 'Εκκλησίας τῆς περιόδου ταύτης συνεταυτίζετο ἡ ζωὴ τῆς Θεοτόκου πρὸς τὴν ὑπόστασιν τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ ἡ ὑπόστασις τῆς 'Εκκλησίας ταύτης πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν τῆς Θεοτόκου. Ἡ κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον οὐσιαστικὴ συνταύτισις

---

25. Περὶ τῶν πραγματικῶν ἱστορικῶν δεδομένων, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν οὐσιαστικὴν συνταύτισιν ταύτην ὅρα Μ. Α. Σιώτου, Ἡ Γεθσημανὴ ἰδιοκτησία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου, 'Αθῆναι 1989, 44-50. Πρβλ. Π. Ι. Μπρατσιώτου, Ἡ 'Αποκάλυψις τοῦ 'Αποστόλου 'Ιωάννου. Κείμενον-Εἰσαγωγὴ-Σχόλια-Εἰκόνες, 'Εν 'Αθήναις 1950. 'Αρχιμ. Νικολάου Πρωτοπαπᾶ, Ἡ πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ. Ἡ Θεοτόκος εἰς τὴν 'Αποκάλυψιν τοῦ 'Ιωάννου. Περιοδικὸν «'Εκκλησία». Τεύχη 15-17, 'Αθῆναι 1995, 638-639. 684-686. 712-714.

26. Ὅρα Μ. Α. Σιώτου, ἔνθ. ἀν. 7-43.

τῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου πρὸς τὴν ὑπόστασιν καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δυσκολιῶν τῆς καθόλου ἀποστολῆς της εἰς τὸν κόσμον, ἐκφράζει καὶ τὴν μετὰ τὸν θάνατον θέσιν της εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπόστασιν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς πρὸς αὐτὴν θείας λατρείας καὶ τῆς πρὸς τὸν τρισυπόστατον Θεὸν παρρησίας Της (19, 7-8). Τέλος προβάλλεται διὰ τοῦ χωρίου τῆς Ἀποκαλύψεως 21,9 ἡ ἐξέχουσα θέσις τῆς Παναγίας Θεοτόκου εἰς τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, διότι Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ Μήτηρ ἐξ ἴσου τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, ἡ ἐλπὶς καὶ προστασία τοῦ πληρώματός της. Πράγματι ἡ Μαριολογία αὕτη τῆς Ἀποκαλύψεως συμφωνεῖ καὶ συμπληρώνει τὴν Ἐκκλησιολογίαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν τριῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἰωάννου.[27]

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις διέσωσε τὴν πληροφορίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ περιεχόμενον τοῦ Βιβλίου τούτου τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου κατεγράφη καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου ὑπὸ τοῦ συνοδοῦ καὶ βοηθοῦ αὐτοῦ Προχόρου[28], εἰς περισσότερα βεβαίως τῶν ἑπτὰ ἀντιγράφων.

---

27. Πρβλ. Introduction à la Bible, sous la direction de A. Robert et A. Feuillet. Tome II: Nouveau Testament. Tournai (Belgium) 1959, 737-738: M E. Boismard, 4. L'église. Ὅρα καὶ Γερμανικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ, Einleitung in die Heilige Schrift. Band II: Neues Testament. Hrgb. von A. Robert und A. Feuillet. 2. Aufl. Wien - Freiburg - Basel 1965, 658-659: von M. E. Boismard, 4. Die Kirche. Ἡ Μαριολογικὴ Ἐκκλησιολογία τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως συμπληρώνει οὐσιαστικῶς τὴν Ἐκκλησιολογίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν τριῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἠγαπημένου τούτου μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ διάσωσις ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τῆς φράσεως τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν παναγίαν Μητέρα του· «τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι» (Ἰωάν. 2, 4) μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἀποσιώπησις τοῦ προσώπου τῆς Θεομήτορος, μετὰ τὸν θάνατόν της, εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς τρεῖς καθολικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου ἐκφράζει τὸν ἀπὸ συμφώνου ὑπὸ τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἔνθεον σεβασμὸν τῆς ταπεινώσεως ἀμφοτέρων πρὸ τοῦ διπλοῦ θεομητορικοῦ μεγαλείου τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀναφαιρέτου συνταυτίσεως τῆς κατὰ σάρκα θεομητορικῆς ὑποστάσεως πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζη καὶ ἡ ἰδία εἰς διαρκῆ κοινωνίαν μετὰ τοῦ ἱστορικοῦ σώματος τοῦ Θεανθρώπου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ της. Τὴν σιγὴν ταύτην ἐπέβαλεν εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν στρατευμάτων ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ ἐν Γεθσημανῇ τάφου τῆς Θεομήτορος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου αἱ χεῖρες τοῦ ἱεροῦ τούτου ἠγαπημένου Μαθητοῦ εἶχον ἐναποθέσει τὸ πανάγιον σκήνωμά της.

28. Ὅρα Acta Apostolorum Apokrypha post Constantin Tischendorf, denuo ediderunt Ricardus Adalbertus et Maximilianus Bonnet. Pars alterius, volumen prius, Hildesheim 1959, XXVII, 159. Edgar Henneche, Handbuch zu den Neutestamentlichen Apokryphen, Tübingen 1914, 494, 505. Τοῦ αὐτοῦ, Neutestamentliche Apokryphen. 2. Auflage. Tübingen 1924, 174.

Ὡς πρὸς τὴν μεγάλην διαφορὰν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ κειμένου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, τὴν διατυμπανισθεῖσαν καὶ πάλιν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τῆς Ἀποκαλύψεως, παρατηροῦμεν, ὅτι πράγματι ἡ μεγάλη αὕτη διαφορὰ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων τῶν ἑρμηνευτῶν, καὶ ἐκείνων ἀκόμη οἱ ὁποῖοι δέχονται τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τούτου ὡς ὅρασιν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Οὗτοι δὲν θεωροῦν τὴν διαφορὰν τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῶν ἐν λόγῳ δύο κειμένων ὡς ἀποφασιστικῆς σημασίας τεκμήριον κατὰ τῆς ὁράσεως καὶ καταγραφῆς τῆς Ἀποκαλύψεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, διὰ πολλοὺς λόγους. Πρῶτον, διότι ἡ γλῶσσα τοῦ κειμένου τῆς Ἀποκαλύψεως ταύτης εἶναι ἐν πολλοῖς ἡ γλῶσσα τοῦ Θεοῦ, ἡ γλῶσσα δηλαδὴ τῶν σημείων, τῶν συμβόλων, τῶν εἰκόνων, τῶν παρομοιώσεων, τῶν παραβολῶν τῶν ἀριθμῶν, τῶν σφραγίδων, τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν σαλπισμάτων τῶν Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν βροντῶν, τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὑδάτων (1,15), τῶν σεισμῶν καὶ τῶν καταποντισμῶν, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται πάντοτε αἰσθητὴ ἡ μυστικὴ παρουσία καὶ δρᾶσις μέσα εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον τῶν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων τοῦ Θεοῦ[29]. Δεύτερον, διότι ὁ Ἰωάννης ἐλάχιστα ὁμιλεῖ εἰς τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεώς του, ἀλλὰ μόνον πιστῶς καταγράφει τὰ ὁρώμενα ὑπ' αὐτοῦ. Τρίτον, διότι ἡ ἀθλιότης τῶν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης περιγραφομένων αἰσχρῶν πράξεων τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων, ὡς εἶναι φυσικόν, διαταράσσει ἐξ ἴσου τὸν ἐνδιάθετον καὶ τὸν προφορικὸν λόγον διατυπώσεως καὶ τῶν πνευματικωτέρων θεμάτων. Τέταρτον, διότι τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα διατυπώσεως τῶν σκηνῶν τῆς ἀποκαλύψεως ἀνταπεκρίνετο ἐν πολλοῖς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν ὀλίγων κατοίκων τῆς ἐρήμου τότε Πάτμου, τὸ ἰδίωμα τῶν ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων τῶν λιμένων τῆς Πάτμου, ὡς καὶ τῶν Ρωμαίων φυλάκων τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐκεῖ ἐξορίστων.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἔχων συνείδησιν τῶν πάσης φύσεως προβλημάτων, τὰ ὁποῖα, ὡς ἦτο φυσικόν, θὰ ἐδημιούργει τὸ περιεχόμενον τῆς Ἀποκαλύψεώς του ταύτης, κατακλείει τὸ κείμενον αὐτῆς διὰ τῆς αὐστηρᾶς συστάσεώς του πρὸς τοὺς ἀναγνώστας ὅλων τῶν αἰώνων (22,18), ἀπαιτῶν, ὅπως οἱ πάντες σεβασθοῦν τὴν γενομένην ὑπ' αὐτοῦ πιστὴν καταγραφήν της, καὶ μὴ ἀλλοιώσουν ταύτην διὰ προσθηκῶν ἢ ἀφαιρέσεων, διότι πρόκειται περὶ τῆς πλέον αὐθεντικῆς Ἀποκαλύψεως τῶν ὅσων

---

29. Πρβλ. A. Robert und A. Feuillet, ἔνθ. ἀν. 638-640: M. E. Boismard, 2, Die Symbolsprache.

θὰ συμβοῦν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης κατακλείων διὰ τοῦ ἐξορκισμοῦ τούτου τὴν καταγραφὴν τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως θέλει πρωτίστως νὰ διαβεβαιώσῃ κατηγορηματικῶς τοὺς ἀναγνώστας του ὅλων τῶν αἰώνων, ὅτι ἡ φωνή, τὴν ὁποίαν ἤκουσε ἀπὸ τὸν οὐρανόν, «Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα... ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ» (1,8), ἦτο ἡ γνώριμος εἰς αὐτὸν φωνὴ τοῦ ἱστορικοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου ἐν συνεχείᾳ εἶδε, γενόμενος ἐν πνεύματι, καὶ τὸ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθὲν πρόσωπον (1,12-19). Τὴν θεότητα τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης εἶχε γνωρίσει τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὴν κλῆσίν του εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα (Μτθ. 4, 21-22. Μρ. 1,19-20. Λκ. 5, 10). Ταύτην ἐπεσφράγιζον καθημερινῶς ἡ διδασκαλία, τὰ θαύματα, ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ εἰς οὐρανοὺς Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου. Διὰ τὸν Ἰωάννην ὑπελείπετο ἡ πραγματοποίησις τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ προσηυχήθη, διὰ νὰ ἀκούσῃ· «Ἐγώ εἰμι... ὁ ἐρχόμενος» (1,4 καὶ 8) καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς παλαιᾶς ὑποσχέσεως, τῆς Δευτέρας Παρουσίας Του (Ματθ. 24, 30 ἑξ. Πρβλ. Ἰωάν. 16,16 ἑξ.)· Ναὶ Ἰωάννη, «ἔρχομαι ταχὺ» (3, 11. 22,7 καὶ 12 καὶ 20. Πρβλ. 2,5 καὶ 16). Μετὰ τοῦ Ἰωάννου πάντες οἱ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου Θεάνθρωπον Ἰησοῦν ἐν χαρᾷ ἀπαντοῦν· «Ἀμήν, ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ» (22,20).